

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Department of Urban
and Rural Development

UPPLEV VATTNET

ETT GESTALTNINGSFÖRSLAG FÖR ETT
STRANDSTRÅK I MOTALA

SOFIA SVANLAND

AVDELNINGEN FÖR LANDSKAPSARKITEKTUR
EXAMENSARBETE VID
LANDSKAPSARKITEKTPROGRAMMET, UPPSALA 2017

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap

Institutionen för stad och land, avdelningen för landskapsarkitektur, Uppsala

Examensarbete för yrkesexamen på landskapsarkitekturprogrammet

EX0504 Självständigt arbete i landskapsarkitektur, 30 hp

Nivå: Avancerad A2E

© 2017 Sofia Svanland, e-post: sofia.sv@live.se

Titel på svenska: UPPLEV VATTNET - Ett gestaltungsförslag för ett strandstråk i Motala

Title in English: EXPERIENCE THE WATER - A design proposal for a shoreline promenade in Motala

Handledare: Gunilla Lindholm, SLU, institutionen för stad och land

Examinator: Daniel Bergquist, SLU, institutionen för stad och land

Biträdande examinator: Thomas Oles, SLU, institutionen för stad och land

Omslagsbild: Sofia Svanland

Övriga foton och illustrationer: Av författaren om inget annat anges. Samtliga bilder/foton/illustrationer/

Kartor i examensarbetet publiceras med tillstånd från upphovsrättsinnehavaren.

Originalformat: A4 samt bilagor av förslaget i A2

Nyckelord: strandstråk, strandpromenad, vattennära kontakt, social hållbarhet, estetisk hållbarhet.

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Jag vill tacka Gunilla Lindholm för ett gott handledarskap med goda synpunkter och diskussioner under mitt examensarbete. Stort tack till Mikael Norman på White Arkitekter i Linköping för att jag fick låna kontorsplats samt stjäla lite tid för tankar, diskussioner och erfarenheter kring ämnet för examensarbetet. Även tack till Josefine Svensson på Motala kommun för inspirerande inledning till projektområdet och hjälp med visst arbetsmaterial. Varma tack till familj och vänner som bidragit med stor stöttning under arbetets gång.

Sofia Svanland
Uppsala, september 2017

PROLOG

Vattnet är ett levande element, som speglar vädrets alla makter, och är ständigt i rörelse. Detta element fångar vår uppmärksamhet och inger en känsla av frihet och harmoni.

Detta element har alltid haft en stor plats i mitt hjärta. I min hemstad Motala har jag sedan barnsben badat i Vätterns klara vatten och njutit av dess öppna vida vyer. En svepande blick över vattenytan och jag känner mig genast lugn inombords. Minnen för mig tillbaka till barndomen då sommarlovens lediga dagar tillbringades på allra bästa sätt, på en filt vid vattnets spegelblanka yta timme efter timme. För mig är platser vid vattnet, platser där jag känner mig hemma. Längre har jag tagit utemiljöer med dessa rekreativa utblickar för givna.

Under mina år på utbildningen har jag dock upptäckt att det finns många ytor längs strandlinjen som inte når sin fulla potential på grund av skötselbrist eller passivitet i utveckling, och då upplevs bortglömda. Landskapsarkitekter har förmånen att med gestaltning kunna påverka människors utemiljö. Genom att hålla sjöar och vattendrag tillgängliga för allmänheten ökar närheten till vattnet. Tillgången på vattennära kontakt och de hälsofrämjande effekter som utsikt över vattnet bär med sig är något som bör lyftas fram inom svensk landskapsarkitektur, något som jag vill vara med och bidra till. Att få ihop helheten, att agera spindeln i nätet, är något som hör till landskapsarkitektens utmaningar och vardag.

"Vi dras till vatten, vatten att simma i, sitta vid, plaska med fötterna i. Vi reser långväga till kusten eller sjöar och floder för att vara nära vatten."
(Andersson, 1986, s 5)

SAMMANFATTNING

Allmän parkmark längs vattnet är rekreativt värdefulla ytor som riskerar bli privatiserade vid en stadsförtätning. Genom att hålla stadsnära platser vid sjöar och vattendrag tillgängliga för allmänheten ges en möjlighet till utemiljöer med god livskvalitet. Vattnet har höga rekreativa värden, liksom varje plats är unik, med olika förutsättningar och kvaliteter. Det är därför högst relevant att utvecklingen av befintlig parkmark längs strandlinjen görs platsspecifik samt på ett hållbart sätt för att bidra till en hälsofrämjande närmiljö för invånarna. Detta är något som landskapsarkitekter har förmånen att påverka och bidra till.

Syftet med examensarbetet är att genom gestaltning utforska hur ett strandstråk i Motala kan utformas för att förhöja stråkets rekreativa värden. Motala, som ligger vid Vättern (en sjö med klart vatten), har stor potential att bidra med attraktiva utemiljöer för stadens invånare. Projektområdet, strandstråket, är avgränsat till att innefatta ett stråk i befintlig parkmark, centralt beläget längs södra sidan om Motalaviken. Strandstråket är i stort behov av att omgestaltas då dess befintliga skick är nedgången samt då det ligger i anslutning till ett mindre industriområde som planeras få ny markanvändning (blandat bostadsområde). För att undersöka hur utvecklingen av strandstråket kan säkerställas som hållbar landskapsarkitektur tillämpades modellen trivalent design (från litteratur av Ian Thompson) som bygger på ekologiska, sociala och estetiska aspekter. Fokus gavs åt de sociala och estetiska faktorerna (som går "hand i hand") då detta är ett stadsrum för invånarna som är centralt beläget. För att få större förståelse för strandstråket

med dess förutsättningar och specifika värden studerades dokument såsom "ÖP-06: Motala möter framtiden" och planprogrammet "Motalavikens södra strand". Platsbesök som innefattade inventering och analyser visar på kvaliteter, såsom värdefulla utblickar och siktlinjer, men också på brister, där bland annat stora slyuppslag skymmer potentiell vattennära kontakt samt att strandtråket saknar målpunkter. "Gröningen strandpromenad" i Helsingborg och "Växjösjöns strandpromenad" i Växjö undersöktes som referensprojekt för att få inspiration till hur allmänna platser längs vattnet praktiskt kan gestaltas. Utifrån dokumentstudie tillsammans med platsbesöken togs ett koncept fram för att ge inspiration (som tar vara på och återkopplar till strandstråkets karaktär). Ett program utvecklades utifrån konceptet som gav tydliga ramar under skissarbetet.

Det gestaltade förslaget innehåller ytor för förutbestämd och spontan aktivitet, möjlighet till bad liksom sol- och utsiktsplatser, bevarad och tillförd vegetation, samt ett återkommande element i form av en stiliserad kulle som sammanbinder strandstråkets tre delar. Strandstråket ges en stark och tydlig identitet genom sammanhängande färg, material och växtarter. Resultatet visar på hur en specifik plats längs strandlinjen kan gestaltas för att ta vara på dess läge i vattennära kontakt och stärkas som rekreativ för att öka människors livskvalitet. Min förhoppning är att examensarbetet kan användas av landskapsarkitekter och andra professioner inom stadsutveckling som inspiration för utveckling av parkmark.

ABSTRACT

Public park grounds, along the waterfront, are recreationally valuable areas that are at risk being privatized in a city densification. Ensuring that lakes and waterways are accessible to public can give a positive impact on people's daily life. Therefore, it is highly relevant that the development of these areas is done in a sustainable manner to create good and healthy environments for people. Water has highly recreational values for people. In addition to this, each landscape is unique, where cities have different conditions and qualities. Landscape architects have the benefit to design these places and develop site specific, taking the area and surrounding environment in regard.

The purpose with this master thesis is to explore how a shoreline promenade in Motala can be designed to enhance the recreational values of the promenade. The project area, located in Motala along Vättern (a lake of clear water) has a great potential to conduce attractive environments for the inhabitants. Trivalent design, founded on ecological, social and aesthetic aspects, were used to investigate how the design of the project area (shoreline promenade) can create sustainable landscape architecture. Focus was set on the aspects of social and aesthetic, with regard to the location of the project area. The new design complements the plans from the municipal, which implicates a different land use for the nearby area that will change from a small industrial area to a mix-use residential area. Documents from the municipal, such as the sketch plan "ÖP – 06: Motala möter framtiden" and the planning

program "Motalavikens södra strand" were used to get a better knowledge of the project area to create a site-specific design. Site visits with inventory and analysis were used to raise qualities, such as open views and sight lines, but also on flaws, like a large part of brushwood that obscures potential water contact. Reference projects, such as "Gröningen strandpromenad" in Helsingborg and "Växjösjöns strandpromenad" in Växjö were investigated to gain an understanding of how public areas along the waterfront can be designed in a practical manner. A concept (that reconnects to the character of the shoreline promenade) was developed from the document studies and site visits, to provide inspiration. As a framework for the sketching process, a programme (based on the concept) was developed to create the final design proposal.

The design proposal contains sub-areas for predetermined and spontaneous activities, bathing zones, sunny areas with open views of the water, preserved and added vegetation, and a recurring element (a look-alike-hill) that interconnect the three sub-areas of the project area. It gets a strong and distinct identity by using few colors, materials and plant species. The result shows on how a public park ground along the waterfront can be strengthened as a recreational public area by taking consideration to site specific qualities that emphasize the water. My expectation with this work is that it can be used by landscape architects and people in the professions of urban growth, as an inspiration when designing public park grounds along the waterfront.

Fig. 1. Localisation of the project area.

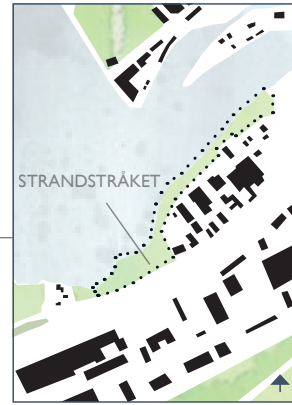

Fig. 2. The shoreline promenade (project area).

SUMMARY

Each chapter of this thesis "EXPERIENCE THE WATER" is here briefly presented together with the main results. This summary contains an introduction of the project, supported by a background study, purpose & aim, method used, the design proposal, and some important aspects discussing the final results, summarized with closing remarks.

INTRODUCTION

Water has recreational values for people, the access of water, with its unobstructed views and aesthetical qualities, is something that should be emphasized in the profession of Swedish landscape architecture. As a landscape architect, we have the benefit to make an impact on people's everyday environments. This also brings us a responsibility to put several questions, such as; how can a public park ground with recreational valuable assets be designed to create a sustainable city? How can valuable water qualities be emphasized to enrich people's quality of life? How can a landscape along the shoreline be designed to secure recreational areas while city densification is ongoing?

BACKGROUND

Population growth in Sweden is constantly increasing. Today, there is a conflict between new buildings and recreational areas, where the former often takes precedence. Within 2017-2025, 600 000 new accommodations need to be

built to accommodate for this increase in urban population. With this high-speed development, sustainability does not necessarily take precedence in the design, as the most attractive places to build private lots are usually located along a waterfront. These places are the most valuable to the public, as they promote a good quality of everyday life in people's environment. Accessible waterways can supply the inhabitants with highly recreational values.

Like many other cities that are increasing in urban density, Motala is undergoing major developments. The growth of this town has resulted in a housing shortage, where the municipality is concerned that this high-speed development will take place in a sustainable way. The small town have a richness of vegetation spaces and optimal water quality. Despite its assets, Motala does not always reach its full potential, mainly due to a lack of maintenance. A shoreline promenade (the project area) along the south side of Motalaviken, located near the core, fits in the frame of this pattern. On the south side of this shoreline promenade there is an old small-scale industrial area that will gain a different land use, transforming in to a residential area with some mixed-use buildings. It is important that the shoreline promenade promotes public walkability, active transportation, and recreational areas for the new inhabitants and at the same time emphasize the water quality.

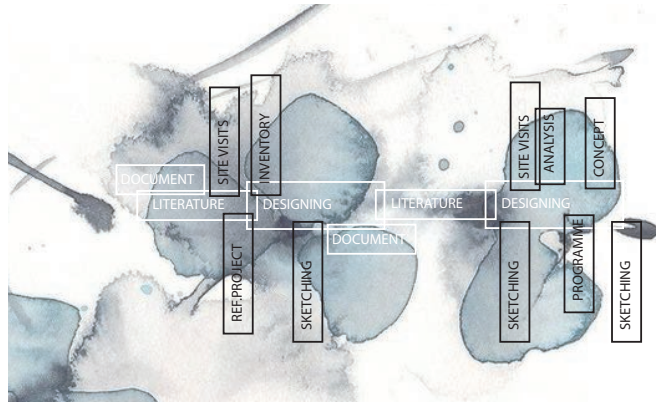

Fig. 3. Sketch of methods used in the master thesis.

This master thesis investigates the possibilities of creating a sustainable environment in consideration of social and aesthetic aspects that utilize the location along the waterfront as well as character of the place.

PURPOSE & AIM

The purpose with this master thesis is to explore how a shoreline promenade in Motala can be designed to enhance the recreational values of the promenade.

The aim is to increase the contact between the land and the water, by a site-specific approach that also strengthen the inhabitants connection to the site.

RESEARCH QUESTIONS

How can the qualities of the water be designed to enrich the inhabitants quality of life, through landscape experiences and by offering public spaces as meeting points?

How can the shoreline promenade along the Motalaviken be designed to strengthen the inhabitants connection to the site?

Furthermore, the work also aims to reflect on the importance of the redesign in its context, using Ian Thompson's theoretical model to combine "ecology, community and delight"; what he calls "trivalent design".

METHOD

This master thesis is based on a designing process that include; concept, programme and sketching. These methods were applied parallel to the pre-study that include; literature studies, document studies, reference projects as well as site visits with inventory and analysis.

Literature studies

Literature studies is used with a main focus to collect information about what aspects that are important to take notice of while designing a sustainability in the environment. Trivalent design is a present conception that embrace sustainable landscape architecture. The three aspects, developed by the landscape architect and professor Ian Thompson, includes ecological, social and aesthetic values. Focus is set on the social and aesthetic aspects in consideration to the location of the project area, centrally situated in Motala. In regards to social aspects, it is of most importance to create places and activities where people can meet and interact with each other. Furthermore, the sense of place, genius loci, as well as its character proves to be significant when considering aesthetic aspects.

Reference projects

To get a better understanding about designing accessible and attractive places along the waterfront two reference projects are studied,

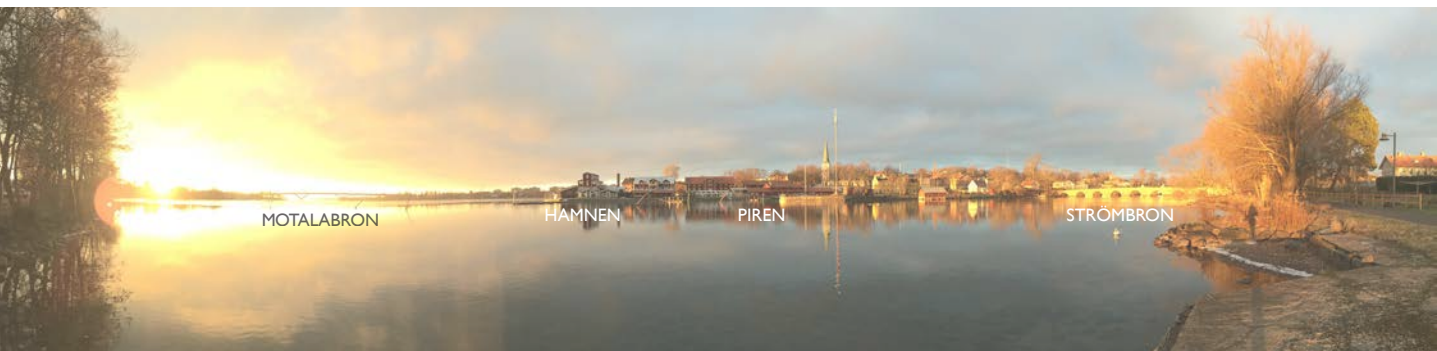

Fig. 4. View from the shoreline promenade.

“Gröningen beach promenade” in Helsingborg and “Växjösjöns beach promenade” in Växjö. These public places show both similarities and differences. Both promenades have good access to water in terms of bathing places and some small bridges and piers. As for trivalent design, both sites take care of the social aspects by having a lot of urban places where people can either interact or rest. Regarding the aesthetic aspects of trivalent design, Växjösjöns beach promenade has more greenery and a path that is adapted to the existing topography.

Document studies

The aim with the document studies is to gather information about the project area and its specific conditions and values. The studies show that the project area (shoreline promenade) was hardly used before the arrival of the bridge (Motalabron) in 2013, that now has connected the north and south sides of Motalaviken in the west. In a broader perspective, it is an essential part of a greater green infrastructure system that connects greenery in the core with the greater nature area Fålehamn. The water and green qualities are common characteristic for the town, and have always been in consideration during its expansion. Smaller shipping and boat activities have been influential for the town during the 1800-century. The famous Baltzar von Platen sketched the grid structure (“Solfjäderstaden”), which gives evidence to the water's impact of the town, where streets and neighborhoods open up to the waterfront.

Site visits

The purpose of the site visits is to get an understanding of “the sense of place” and investigate how the shoreline promenade meets its surroundings. The site visits include an inventory and analysis that maps out qualities of the shoreline promenade, such as valuable views and sight lines. By using an analysis inspired by Gordon Cullen, it also shows defects as brushwood that obscured possible views over the water. The analysis inspired by Kevin Lynch, shows the lack of activities, nodes and districts within the area. Despite this, the shoreline promenade is an important link in the five-kilometer walkway around Motalaviken.

Concept

The concept (“EXPERIENCE THE WATER”) is used as an inspiration, giving the shoreline promenade a coherent design as well as a strong identity and character. The concept has its foundation on the area's location, placed in a landscape typology that is surrounded by bodies of water.

Programme

The programme gives a framework for the design process. After collecting and analyzing material from the document studies and site visits, five aspects appeared to be relevant. These include: supply vegetation that emphasizes the water, create places that promote sit opportunities, emphasize cultural-historical values, enable water activities, and creating a recurring element.

Fig. 5. Section of "Ängshagen".

Fig. 6. Perspective showing the character of "Ängshagen".

Fig. 7. Perspective showing sight lines from the east bridge/pier.

Sketching

Sketching is used through the entire design process to test and develop different ideas, as well as solving problems that emerged during the work. The sketches are made by hand and in programs like AutoCAD, Adobe Illustrator, Adobe Photoshop and Sketch up. Sketches in plans, sections and various scales were used to investigate spatiality, different parts of the area and the entirety.

DESIGN PROPOSAL

The proposal increases the water contact and takes social and aesthetic aspects of sustainability into consideration. The shoreline promenade is provided with function and cohesion, and utilizes the potential of the site to be an urban area in greenery along the shoreline. It is an attractive link in the five-kilometer walkway around Motalaviken, strengthening the recreational environment of the area through various points of interest in lush greenery. The water contact increases primarily through clearing of brushwood and by adding bridges in sunny areas with open views of the water. Further on, a sandy beach and an open-air swimming-bath gives the opportunity to physically interact with the water. The shoreline promenade gets variation through the three sub-areas with various functions and activities. "Strömporten" and "Ängshagen" have an easy-going pulse with space for spontaneous activities and resting. "Sandparken" has a slightly higher pulse with predetermined activities.

DISCUSSION

The water is highlighted by clearing of the brushwood as well as adding elements that integrates with the water like bridges, a sandy beach and a cold-bathing house. These additions create open views and a possibility to physically access the water. The design proposal shows one out of many solutions that answer the question in this thesis. Each design is unique, where the increasing of water contact can be done other ways. Despite this, the proposal is considered feasible and appropriate for this specific site with its characteristic surroundings.

Yet, it is not possible to speculate on how the shoreline promenade will relate to the coming new mixed-use residential area and infrastructure. However, these future changes has been taken in consideration, with possibilities to add connecting paths and water retention areas.

Concluding remark

The result shows on how a public park ground along the waterfront can be strengthened as a recreational public area by taking consideration to site specific qualities. My expectation with this work is that it can be used by landscape architects and people in the professions of urban growth, as an inspiration when designing public park grounds along the waterfront.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

15 - INTRODUKTION

- 16 - begreppsprecisering
- 16 - bakgrund
- 20 - syfte & mål
- 21 - frågeställningar

23 - METOD

- 24 - litteraturstudie
- 25 - referensprojekt
- 25 - dokumentstudie
- 25 - platsbesök
- 26 - koncept
- 27 - program
- 27 - skissarbete

29 - FÖRSTUDIE

- 30 - hållbar landskapsarkitektur
- 32 - referensprojekt 1
- 34 - referensprojekt 2
- 36 - strandstråket
- 40 - fysiska platsförhållanden
- 42 - rumsanalys
- 44 - områdesanalys

47 - GESTALTNING

- 48 - koncept
- 49 - program
- 50 - skissarbete

55 - FÖRSLAG

- 56 - "UPPLEVVATTNET"
- 57 - detaljer
- 58 - förslagens delar

61 - DISKUSSION

- 62 - resultatdiskussion
- 65 - metoddiskussion
- 66 - att gå vidare med om förslaget realiseras
- 67 - slutord

69 - REFERENSER

INTRODUKTION

Här presenteras begreppsprecisering, bakgrund, syfte & mål samt frågeställningar som en introduktion till detta examensarbete.

BEGREPPSPRECISERING

STRANDSTRÅK

I detta arbete omfattas det gång- och cykelstråk, den parkmark samt vattnet 40 meter ut från strandlinjen som befinner sig inom arbetsområdet.

VATTENNÄRA KONTAKT

Definieras i detta arbete till att fysiskt kunna nå vattnet, så som röra, bada etc. samt att njuta av utblickarna över vattnet.

REKREATION

Syftar i detta arbete till avslappnad återhämtning, motion eller miljöombyte i grönska längs vattnet.

BOSTADSNÄRA NATUR

Ska karaktäriseras av de tre orden tillgång, närbarhet och kvalitet. Grönska och natur ska finnas inom 300 meter från bostaden (Boverket 2007, ss. 11-14).

SOCIALA HÅLLBARHETSASPEKTER

Begränsas i detta arbete av till kulturhistoriska värden som stärker invånarnas koppling och anknytning till platsen, grönska samt platsidentitet.

ESTETISKA HÅLLBARHETSASPEKTER

Definieras och smalnas i detta arbete av till vattnets rekreativa värden, grönska samt detaljer.

BAKGRUND

Detta examensarbete gjordes som slutspurten på min landskapsarkitektutbildning här på Ultuna, Sveriges Lantbruksuniversitet i Uppsala. Mitt övervägande intresse för vattnet och hur dess rekreativa värden kan förgylla en plats gjorde det enkelt att välja ämne för arbetet. Vikten av närheten och tillgången till vatten syns tydligt hos städer som är rika på denna tillgång, - för vad vore Motala utan Vättern?

VATTNETS REKREATIVA EFFEKTER

Det finns studier som visar på att människor dras till platser vid vattnet. Tillgången på utsikt över vattenytan ger en lugnande känsla (Kaplan, Kaplan & Ryan 1998, s. 109) vilket gör att en plats eller ett områdes rekreativvärden höjs om vattennära kontakt är möjlig. De rekreativa värdena som vattendrag för med sig är något som, under de senaste decennierna, har fått allt större plats i svensk stadsplanering. Det är dock viktigt att vara medveten om att det finns platser i Sverige, och framförallt i övriga delar av världen, där vattnet har en negativ klang i samband med rådande översvämningar (Ulrich 1983, s. 104). Vidare har vattnets färg, lukt och grumlighet en stor betydelse för dess estetiska värden och hur det upplevs. Trots detta har vattnet vanligtvis en positiv association i det svenska samhället där tillgången på vattennära kontakt värderas som något exklusivt. Detta syns tydligt på den svenska bostadsmarknaden där sjöutsikt höjer värdet för en bostad vilket i sin tur gör det förståeligt att en överexploatering, som leder till mindre grönyta per invånare och minskad tillgänglighet, riskerar uppstå i städer vid vattnet (Kaplan, Kaplan & Ryan 1998, s. 113).

VATTENNÄRA LÄGEN & PARKMARK I EN HÅLLBAR UTVECKLING

I Sverige råder idag stor bostadsbrist vilket utlöst en konflikt mellan bebyggelse och parkmark. Mellan åren 2017 - 2025 behöver 600 000 nya bostäder byggas i Sverige vilket ger en hög exploateringstakt som kräver att stadsutvecklingen sker på ett hållbart sätt (Boverket 2017). I och med stadsförtätning är uttrycket hållbarhet ständigt omtalat och som förväntas lösa olika komplexa problem. Ekonomi är ofta frekvent använt i samband med hållbarhetsfrågor. Inom hållbar landskapsarkitektur är trivalent design ett aktuellt begrepp där Ian Thompson (2000) tar fasta på ekologisk, social och estetisk hållbarhet. Ekologisk hållbarhet är bred och innefattar jordens ekosystem, med bl.a. resursanvändning, reducerad klimatpåverkan, föroreningar, grundvattennivåer, ekosystemtjänster etc. I Sverige har Naturvårdsverket utformat 16 miljömål som tar grepp om ekologisk hållbarhet (Naturvårdsverket 2017). Sett till social hållbarhet omfattas bland annat rättvisa, makt och rättigheter. Estetisk hållbarhet handlar i det större perspektivet om en ändamålsenlig struktur (Boverket 2017). Hållbarhet är härmed ett vida begrepp där det är svårt att ta hänsyn till alla aspekter samtidigt.

I samband med förtätning och att fler väljer att bo centralt, är mark i attraktiva vattennära lägen extra utsatta. De hot som finns mot våra städer idag är den minskade andelen grönytor, dvs parkmark, i förhållande till hårdgjorda ytor. Ytan mellan bostäderna, den offentliga utemiljön, är högst väsentlig mark för att möjliggöra socialt och estetiskt tilltalande miljöer som ger livskvalitet åt stadens invånare. Miljöbalken 3 kapitlet 6 § säger ..."Behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter skall särskilt beaktas"...

(Naturvårdsverket 2006, s.2). Det finns de som hävdar att grönska i staden kan ha en negativ effekt genom att göra staden glesare, eftersom fler grönområden och parker skapar större avstånd mellan bostadsområden (Rudin och Falk 2000 se Ståhle 2005, s. 3), vilket kan bidra till segregation. Å andra sidan skriver Ståhle att segregation också kan uppstå i en för tät stad genom att folk flyttar ut till landet på grund av saknaden av grönska (Ståhle 2005, s. 4). Kaplan (1998, s. 1) menar att småskalig "vardagsgrönska" ofta är tillräckligt för att människor ska trivas och tycka att en utemiljö är tilltalande. Trots en förtätning måste det finnas plats för en aktiv vardag i bostadsnära natur av viss kvalitet, där invånare trivs och mår bra (Boverket 2010, s. 2) för att stadsutvecklingen ska vara hållbar.

Fig. 8. Visar Ian Thompsons modell av trivalent design.

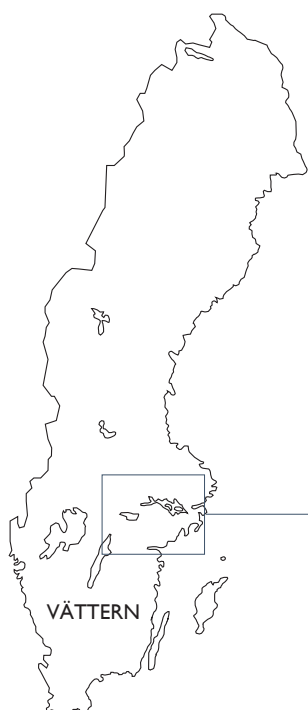

Bild 1. Motalas geografiska läge vid Vättern.

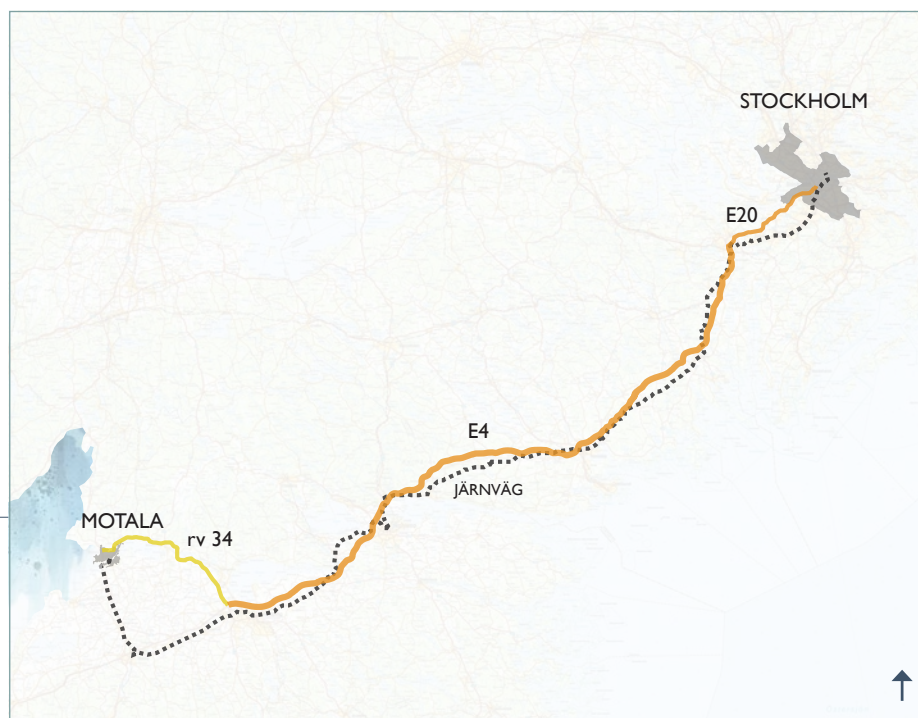

Bild 2. Översiktskarta Motala befinner sig 25 mil från Stockholms centrum. © Lantmäteriet 2017 översiktskartan. Bearbetad av författaren.

VATTNETS BETYDELSE FÖR MOTALA

Det är inte bara i storstäderna som det råder hög bostadsbrist, problemet växer även för tätorter och småstäder. Motala befinner sig i nordvästra Östergötland i kanten av Vätterns klara vatten, och liksom många svenska städer expanderar även denna småstad. Med sin stadsnära natur samt i att vara en stad omringad av klart vatten, finns hög potential för Motala att utvecklas i ett attraktivt läge som gynnar invånarna. Att lyfta fram vattnet är också en pågående samhällstrend och för Motala är det stadnära vattnet det som utgör dess identitet (Motala 2017). Betydelsen av det stadsnära vattnet syns tydligt i "Solfjäderstaden" (se bild 3), ritad av Baltzar von Platen, där gatustrukturen riktas och öppnas upp mot vattnet (Motala kommun 2006, s. 66). Den stora tillgången på vatten har lett till att Motala marknadsför sig som "Östergötlands sjöstad" (Motala 2017), och där stadsplaneringen ska genomsyras av detta signalement för att stärka stadens identitet. Med en pågående stadsplanering av täthet och variation är kommunen högst angelägen om att detta sker med hänsyn till social hållbarhet (Motala kommun 2006).

En annan styrka är den stadsnära grönskan som fås genom att en tredjedel av Motalas yta är av natur

av varierande kvalitet och funktion. Utredningar av tekniska nämnden och stadsbyggnadsenheten visar dock att det finns allmänna grönytor som inte används av offentligheten (Motala kommun 2006, s. 67). Vid en låg skötselnivå riskerar parkmark att förlora sin sociala status genom att upplevas som otrygga och övergivna (Johansson & Kuller 2005 se Sorte 2005, s. 235). Detta kan utgöra ett stort problem för småstäders helhetsintryck, speciellt då grönska och vattendrag ofta utgör en stor del av staden samt är karaktärs- och identitetsskapande. Detta ska därför ses som en extra värdefull tillgång att värna om (Svensson muntligt). En god park är en upplevd omskött park (Johansson & Kuller 2005 se Sorte 2005, s. 235). Vattnet och grönskan är en del av stadens identitet och historia men också faktorer som bidrar till god livskvalitet.

PROBLEMATISERING

Centralt beläget, längs strandlinjen söder om Motalaviken, finns ett nedgången gång- och cykelstråk i parkmark. Denna mark ingår i ett nytt planprogram från 2016 ("Motalavikens södra strand") där närområdet planeras utvecklas från ett småskaligt industriområde, till ett blandat bostadsområde. Parkmarken, benämns i detta

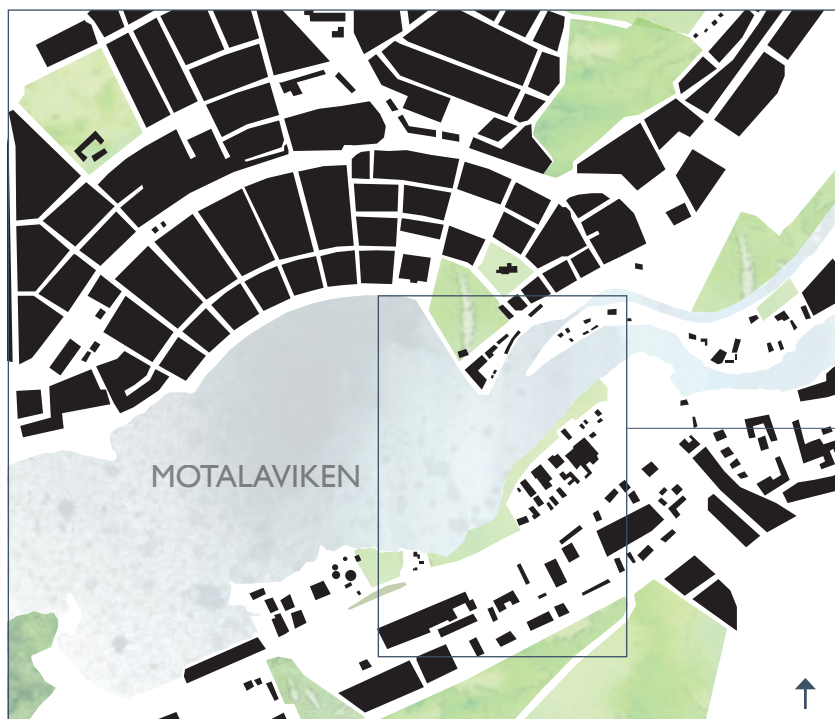

Bild 3. Översiktskarta Motala centrum. Visar "Solfjäderstaden" samt grönskråk och vattenstråk. © Länsstyrelsen Östergötland GIS-kartverktyg. Bearbetad av författaren.

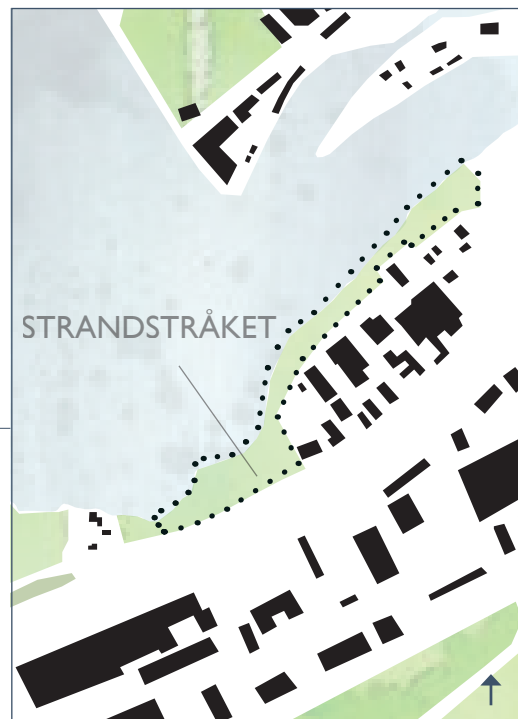

Bild 4. Strandstråket projektområde avgränsat med prickar. Visar på en plats i grönska och i anslutning till vattnet. © Länsstyrelsen Östergötland GIS-kartverktyg. Bearbetad av författaren.

arbete som strandstråket och utgör attraktiv mark på grund av dess vattennära kontakt i ett centralt läge. Strandstråket med en total area på 25 500 m², utgörs av ett 500 m långt stråk tillsammans med parkmark och en gräns 40 m ut i vattnet. En mindre husbilsställplats inräknas också till projektområdet. Detta är värdefull mark av grönska som idag inte nyttjas fullt då platsen står tom under vinterhalvåret. Planprogrammets tänkta utveckling av bostäder inom området gör det inte socialt hållbart att ha kvar marken som ställplats då ett behov av bostadsnära natur kommer att uppstå bland de nya invånarna.

Det större planprogramsområdet har tidigare varit på tal om att exploateras, men osäkerheterna kring bygget av det nya dubbelspåret tillsammans med Motalabron har gjort att det länge stått still. Enligt planprogrammet (Svensson 2016) ska området på sikt ses som en förlängning av centrum. Strandstråket är dessutom en viktig del i en större promenadslinga som förenar norra och södra sidan om Motalaviken genom Motalabron i öster och Strömbron i väster, där planprogramsområdet kan koppla ihop innerstaden. Stråk utgörs både av målpunkter och rörelse liksom det binder samman en stads delar (Gehl 2003, S. 25). Därför är det

viktigt att strandstråket utvecklas som en attraktiv rekreativ länk, tillgänglig för invånarna (Motala 2016, ss. 7).

Strandstråket omfattas av ett komplext problem då den både fungerar som ett stråk som utgör en viktig länk i en större promenadslinga samt som offentlig parkmark då den kommer utgöra bostadsnära natur i samband med planerna för det nya bostadsområdet. I samband med denna stadsutveckling är det också viktigt att parkmarken hålls tillgänglig för invånarna och får en tydlig funktion, då den idag upplevs bortglömd och otrygg.

Då jag länge känt till platsen har jag ofta ställt mig frågorna; Varför används inte platsen av invånarna? Varför upplevs platsen som bortglömd och otrygg trots sitt attraktiva läge med rekreativt värdefulla vyer över vattnet, och i en så central position i staden? Hur kan detta ändras? Vad har platsen för gömda strukturer som kan framhållas till invånarnas fördel? Den vattennära kontakten är därför viktig att framhålla för att strandstråkets fulla potential ska nås. Trots att vattnet och strandlinjen är fysiskt tillgänglig för invånarna saknar strandstråket en struktur som uppmuntrar till vistelse.

SYFTE & MÅL

Syftet med arbetet är att genom gestaltning utforska hur ett strandstråk i Motala kan utformas för att förhöja stråkets rekreativa värden.

Målet är att med en platsspecifik gestaltning öka kontakten mellan land och vatten samt stärka invånarnas anknytning till platsen. Därigenom kan arbetet bli ett bidrag till att förstärka Motalas grönstruktur, stödja användningen av stranden runt Motalaviken (för motion, bad och sociala aktiviteter) samt befästa det strandnära området för allmänt bruk, inför exploatering av intilliggande tomter. Följande frågor bearbetas och prövas i gestaltningen:

FRÅGESTÄLLNINGAR

Hur kan vattnets kvaliteter användas för att berika invånarnas livskvalitet, genom landskapsupplevelser och genom att erbjuda platser för möten?

Hur kan strandstråket längs Motalaviken gestaltas för att stärka invånarnas anknytning till platsen?

Vidare avser arbetet också att reflektera kring omgestaltningens betydelse i sitt sammanhang, med hjälp av Ian Thompson's teoretiska modell för att kombinera "ecology, community and delight"; det han kallar "trivalent design". Även om vi känner igen dessa ord i diskursen "hållbar stadsutveckling", där det dock oftare lyfts fram kombinationen "ekologiska, sociala och ekonomiska" aspekter, görs varken någon utredning av innebörden av de olika aspekterna eller hävdas att resultatet av gestaltningen skall vara det "mest hållbara". Dock har det ansetts intressant att använda sig av begreppen "social och estetisk hållbarhet" för att i gestaltningen testa vad det skulle kunna innebära i detta projekt.

2

METOD

I detta avsnitt presenteras och motiveras de metoder och tillvägagångssätt som användes för att besvara frågeställningarna. Arbetet består av två huvuddelar, Förstudie och Gestaltning. Gestaltningen har varit "ryggraden" i detta arbete, där framförallt skissarbetet har varit ständigt återkommande. Till denna har knutits litteraturstudie, referensprojekt, dokumentstudie, samt platsbesök med inventering och analyser, här kallat förstudie.

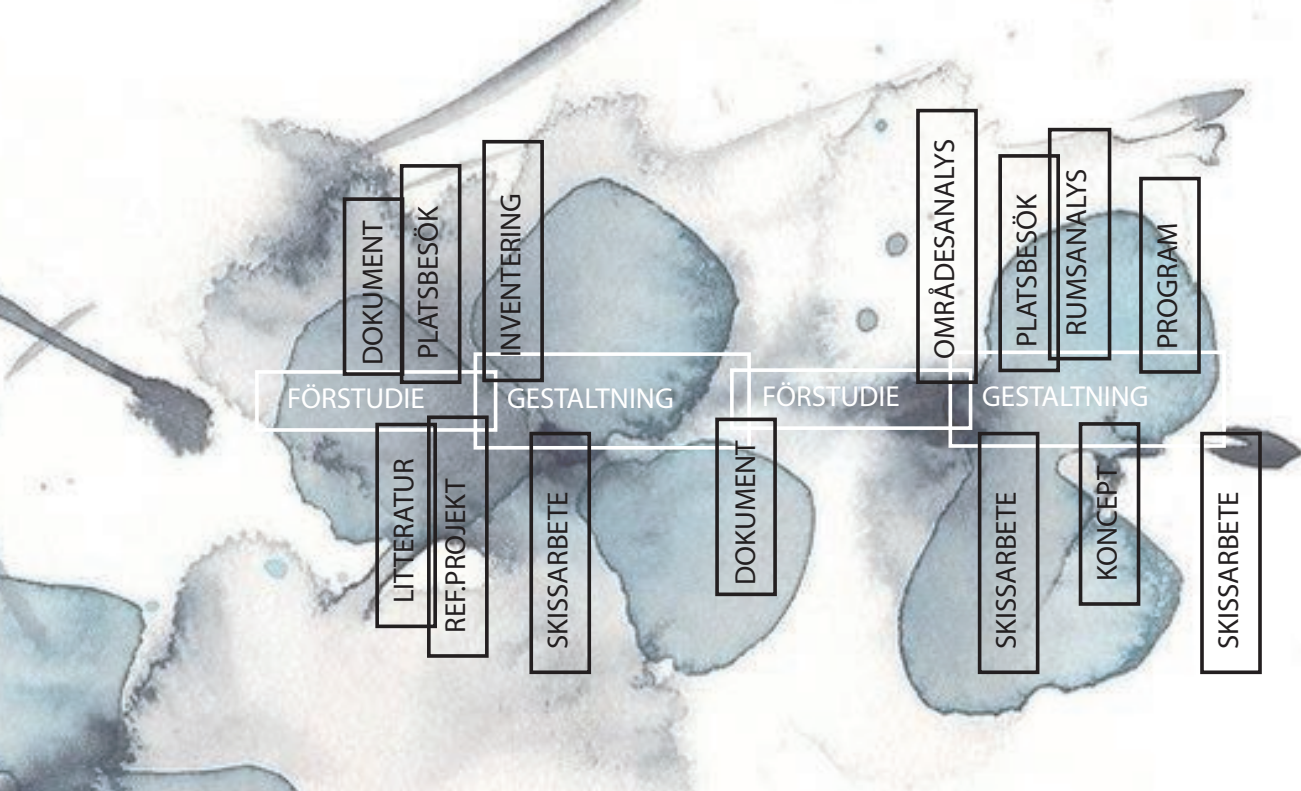

Bild 5. Översikt av arbetsprocessen med dess delars följd, upprepning och integration.

FÖRSTUDIE

Detta arbete inleddes med en förstudie, där problematik och förutsättningar lyftes fram, för att få en god grund att stå på inför gestaltningen. Förstudien bestod av litteraturstudie, dokumentstudie samt platsbesök med inventering och analyser. Resultatet av dessa studier syns i kapitlet för Förstudie.

LITTERATURSTUDIE

Hållbar utveckling, med hänsyn till ekologiska, sociala och ekonomiska aspekter, tillhör idag standarduttrycken när det gäller att beskriva ett projekt inom stadsplanering eller landskapsarkitektur. Redan tidigt i arbetet, eftersom jag kände till platsen i förväg, sökte jag litteratur som kunde hjälpa mig att förtydliga hur jag skulle kunna arbeta med hållbarhetsaspekterna i gestaltningen av strandpromenaden. De ekonomiska sorterades bort som mindre relevant just för detta skede inom Motalas planprocess. Ekologiska och sociala aspekter däremot, har

fått belysa gestaltningen genom hela arbetet. Dessa aspekter kan sägas vara inbäddade i landskapsarkitekturen tillsammans med de upplevelsemässiga, eller estetiska aspekterna.

Ian Thompson (2000) har i boken "Ecology, Community and Delight" utvecklat en modell för att tänka på dessa tre aspekter i landskapsarkitektur-projekt och den har därför varit ett bra stöd för att i gestaltningen kunna både sammanväga och växla mellan de tre perspektiven.

Stadsutveckling utgörs av komplexa problem. Genom komplexa problem och en stor osäkerhet, finns inga givna svar. Med hjälp av begreppet "wicked problems" förklarar Rittel och Webber (1973) att problemrymden inom stadsplanering är oändlig utan svar som rätt och fel. Svaret begränsas oftast av tid och ekonomi där lösningen inte kan bli helt perfekt men ändå vara väl lämpad. Hur lösningens resultat visar sig beror på hur problemet utformats (Rittel och Webber 1973, ss. 161 - 162). I detta arbete tog jag därför stöd av Rittel och Webbers begrepp för att försöka förstå det platsspecifika och hitta de lösningar

som kunde vara väl lämpade, i just den befintliga situationen. Detta innebar ett fokus på sociala och estetiska faktorer. En tidig intention att väga in dagvattenlösningar fick överges, eftersom planerna för de intilliggande bostäderna inte kommit tillräckligt långt.

För detta arbete, avseende strandstråkets största problem (att det upplevs bortglömt och har en outnyttjad potential), avgränsades också innebörden av de två hållbarhetsaspekterna. Sociala aspekter innebar här människans välbefinnande och hälsa, tillgänglighet, trygghet och möjlighet att mötas. Estetisk hållbarhet har i detta arbete kommit att handla om vattnets rekreativa värden, platsens sammanhang, anpassning av skala och rumsbildningar, samt användning av färg, form och detaljer. Kulturhistoriska värden liksom platsidentitetens betydelse kan sägas knytas an till båda aspekterna.

Litteraturstudien bidrog till att förtydliga hur vattenupplevelser liksom förstärkningen av strandstråket skulle kunna bidra till Motalas arbete för hållbar stadsutveckling.

REFERENSPROJEKT

För att få inspiration till hur vattennära kontakt kan integreras i gestaltningen på ett praktiskt hållbart sätt studerades två referensprojekt i början av arbetet (januari och februari). För att finna lämpliga projekt användes Google som sökkälla liksom hjälp togs av handledare och andra studenter inom programmet.

Projekt anlagda tidigare än år 2000 valdes bort då städers behov förändras och utvecklingen inom landskapsarkitektur ständigt pågår. Gröningen strandpromenad i Helsingborg och Växjösjöns strandpromenad i Växjö valdes som relevanta då båda är centralt belägna i staden samt anlagda i samband med en stadsutveckling och med fokus på hållbarhet. Referensprojekten studerades genom fysiska besök till fots, för att förstå vattnets

betydelse för platsen samt uppleva dess känsla och identitet. Dessa kompletterades med en kort faktasökning för möjlighet till utvärdering med hänsyn till social och estetisk hållbarhet.

DOKUMENTSTUDIE

Dokument från Motala kommun studerades i syfte att få en god insikt i projektområdet och något att förhålla sig till. Motala kommuns översiktsplan "ÖP 06 - Motala möter framtiden" (Motala 2006) lästes för att få en övergripande bild av strandstråkets sammanhang samt betydelse för staden i dess relation till större grönska och vattenstråk. För att göra en platsspecifik gestaltning med stark anknytning till platsen lästes planprogrammet "Motalavikens södra strand" (Svensson 2016). Där det krävdes frångicks planprogrammet till fördel för vattnets rekreativa värden. "Motalavikens södra strand – en kulturhistorisk undersökning" (Nilsson 2016) lästes för att få fram historiska värden för att skapa en platsspecifik gestaltning som ger invånarna en koppling och förankring till platsen.

PLATSBESÖK

För att få en ökad förståelse för strandstråket och knyta litteraturstudien till platsen utfördes flera platsbesök. De valda tidpunkterna var förmiddag, lunch och kvällstid. Totalt utfördes sex platsbesök mellan 30/1 - 4/2 2017 samt sporadiska besök 3/4 - 23/4 2017 då nya förhållningssätt uppkommit. Samtliga besök fotodokumenterades i syfte att ha arbetsmaterial till arbetet.

De tre första besöken skedde innan påbörjad litteratur- och dokumentstudie. Vid dessa tillfällen undersöktes upplevelse, känsla och karaktär samt skala, struktur och hur strandstråket används i befintligt skick för att få en övergripande bild av dess identitet. Tidigare erfarenheter och

upplevelser togs hänsyn till då dessa ansågs värdefulla för att öka möjligheten till att skapa en platsspecifik gestaltning.

För resterande besök utfördes inventering och analys där olika aspekter, som ansågs intressant och relevant efter de första besöken, studerades mer ingående.

Antalet platsbesök var av betydelse för att studera vattnet under olika förhållanden, samt för att skapa en så hållbar och platsspecifik gestaltning som möjligt genom god platskännedom.

INVENTERING

Inventeringen utfördes under en promenad genom strandstråket där vegetation, sollägen, siktlinjer, topografi och buller noterades.

Vegetationsinventeringen kompletterades också med en trädinmätning utifrån underlag av Motala kommun. Inventeringen utfördes för att upptäcka vilka fysiska förutsättningar som råder för platsen samt hur dessa gynnar respektive missgynnar vattnets kvaliteter med hänsyn till sociala och estetiska faktorer.

RUMSANALYS

Denna analys tillämpades med inspiration från Gordon Cullens metod av "serial visions" för att studera strandstråket i den mindre skalan. Cullens metod innebär att skissa den upplevda omgivande miljön för att undersöka stadens olika rum (Cullen 1996, s. 17). Denna användes för att studera strandstråkets befintliga rumsindelningar till fots samt få fram delarnas olika kvaliteter och brister. Syftet var också att förstå hur stråkets dragning, genom dess placering i förhållande till vattnet, påverkar upplevelsen och hur denna kan främjas. De upplevda rummen fotodokumenterades under en promenad. Fotona bearbetades i Illustrator för att tydliggöra de utmärkande dragen som gav olika karaktär och upplevelse längs stråket. Resultatet av analysen värderades och gav nya,

färre, rumsindelningar som baserades på stråkets relation till vattnet.

OMRÅDESANALYS

För att sätta strandstråket i sitt sammanhang och förstå hur platsen skiljer sig från omgivningen (studera den större skalan) tillämpades en analys utifrån Kevin Lynchs teori. Genom en analys av stråk, gränser, noder, områden och landmärken kan uppbyggnaden av den omgivande miljön kartläggas (Lynch 1960, s. 46). Analysen utfördes genom en promenad runt den fem kilometer långa promenadslungan runt Motalaviken (över Motalabron i väster och Strömbron i öster) där de olika områdena, skiljande i funktion och karaktär, kartlades. Denna större promenadslunga fick utgöra ett stråk i analysen. Övriga begrepp (gränser, noder och landmärken) frångicks då dessa inte ansågs relevanta i detta arbete på grund av strandstråkets utformning och area.

GESTALTNING

Gestaltningen (som är en spiralliknande process där de olika delarna återkommer) tog störst plats i detta arbete och tillämpades under hela arbetsprocessen. Här presenteras de tematiskt för att öka förståelsen för dess innehåll. Grunden för gestaltningen gavs av förstudiens resultat. Resultatet av dessa metoder framgår i kapitlet för *Gestaltning* och var de som ledde fram till det slutliga förslaget

KONCEPT

Utifrån förstudien utvecklades ett koncept som sammanfattade det intressanta ur förstudien med syfte att skapa ett sammanhållet förslag som stärker strandstråkets identitet.

PROGRAM

Programmet arbetades fram efter konceptet och låg som utgångspunkt för skissarbetet med syftet att agera ramverk i vägen mot att ta fram ett förslag. Fokus för programmet var att framhäva vattnet på ett socialt och estetiskt hållbart sätt och grundades på sammanfattningsrutorna "Att gå vidare med". Genom programmet gavs en riktning för förslagens funktioner, detaljer, färg, vegetation, aktiviteter samt platsspecifika värden.

SKISSARBETE

Enligt Birgerstam & Nord (1997, s. 6) fungerar skissandet som en metod för arkitekter till att undersöka och lösa olika problemsituationer. Syftet med skisserna var att komma fram till ett färdigt förslag.

De första skisserna skedde i samband med det första platsbesöket. Senare i arbetsprocessen gav koncept och program avgränsningar under skissarbetet. Skisser utfördes kontinuerligt under hela arbetsprocessen, likt en spiralliknande process, för att undersöka nya idéer eller lösa uppkomna problem. Detta tillämpades för hand, i datorprogrammet AutoCAD, Sketch up, Adobe Illustrator och Adobe Photoshop. Under arbetsprocessens gång varierade fokus där olika skalor användes för att undersöka helheten (skala 1:5000 1:2000) samt delar, funktioner och tillförda element (skala 1:500). Skisser i sektion gjordes i skala 1:100 och 1:50 för att undersöka rumsligheten. Även detaljer, färg och form undersöktes.

Omgivningen togs hänsyn till för att strandstråket ska fungera i sitt sammanhang men omfattades inte av gestaltningen. Närområdet, söder om strandstråket, behandlades med enkla principskisser av en möjlig kvartersstruktur för att stärka kopplingar till omgivande struktur. Därför var det viktigt att känna till hur närliggande område är tänkt att utvecklas, vilket framgick av dokumentstudien.

3

FÖRSTUDIE

Här presenteras resultatet av litteraturstudie, referensprojekt, dokumentstudie samt platsbesök med inventering och analyser. Det jag tog med mig från de olika delarna är markerade med en ruta och benämnda ”att gå vidare med”.

HÅLLBAR LANDSKAPSARKITEKTUR

Social och estetisk hållbarhet går hand i hand och är bland de mest väsentliga för att skapa en god gestaltning enligt Ian Thompson (2000). Här nedan förklaras de med utgångspunkt för strandstråket genom konkretisering av dess betydelse i relation till vatten och stråk i parkmark.

VAD ÄR SOCIALT HÅLLBART?

Ian Thompson skriver om hur sociala faktorer blev uppmärksammade under modernismens tid då människans behov gavs hög prioritet och platser skulle gestaltas utifrån funktion för att tillgodose dessa (Thompson 2000, ss. 93-97). Vidare skriver författaren att det är viktigt att alla målgrupper tas hänsyn till (rörelsehinder, hälsotillstånd, ekonomisk situation, äldre, föräldrar, ungdomar, barn etc) för att skapa en god livsmiljö. Förutom att ta hänsyn till människans befintliga behov är också platsens tidigare markanvändning av betydelse, som kan belysa natursyn, estetik och traditioner (Riksantikvarieämbetet 2017). Genom att framhäva kulturhistoriska värden för platsen uppnås en respektfull gestaltning som tar vara på platsens identitet.

Stråk, vägar och målpunkter avgör hur en plats och ett område används (Thompson 2000, ss. 182-184). Även framkomligheten, där stråkets bredd gör det lätt och säkert för möten är väsentligt. Förutom att människan uppskattar utemiljöer med vatten är andra faktorer som bidrar till en ökad användning bl.a. grönska, trygghet och orienterbarhet. En grön miljö främjar också ett friskare liv med mindre stress och sjukdomar, vilket är ett vanligt förekommande problem i

dagens samhälle. För att ett område ska vara attraktivt krävs också att människor vistas där, då människor gillar att se andra (Gehl 2003, S. 25). För ett stråk handlar det både om kvantitet och kvalitet – en rörelse av människor samtidigt som stråket är en tillgång i sig. För att ytor ska klara av att befolkas utan att ett ökat slitage förstör platsens användbarhet och tillgänglighet är det viktigt att dessa är av hårdgjort material.

En annan social hållbarhetsfaktor är att främja fysisk aktivitet och en aktiv vardag (Boverket 2013, ss. 12-21). Enligt Sveriges folkhälsopolitik står målområde nio för *fysisk aktivitet* vilket synliggör relevansen för en aktiv närmiljö (Boverket 2013, s.17). Genom vattenbundna aktiviteter så som bad och fiske samt vattensporter som exempelvis paddling, kan människans livskvalitet gynnas.

Att gå vidare med ▼

Sociala faktorer: tillgänglighet, målpunkter så som mötesplatser av hårdgjort material och fysisk aktivitet, framkomlighet, grönska, kulturhistoria och platsidentitet.

VAD ÄR ESTETISK HÅLLBART?

Estetik beror på många faktorer som ska samverka. Inom den historiska landskapsarkitekturen kan estetiken härledas till Platons och Aristoteles formangivelser såsom enlighet, regelbundenhet, enkelhet, proportion, balans, avstånd. Det pittoreska där, Hussay talar för plötslig variation samt element som färg, form, ljus och ljud, är en annan teori (Thompson 2000, ss. 19-24). Under 1980-talet, tillkom Kaplans begrepp om komplexitet, sammanhang, tillgänglighet och mystik (Thompson 2000, ss. 28-29). I kapitlet *Parken för Homo Urbanis* – stadsmänniskan ur boken *Svensk miljöpsykologi* beskriver Gunnar Sorte hur miljöer med grönska upplevs estetisk tilltalande. Han tar upp sju olika begrepp om hur en ideal park kan skapas. Dessa begrepp är trivsamt, komplexitet, helhet, rumslighet, kraftfullhet, social status, affektion och originalitet (Sorte 2005, ss. 227-239).

Genom originalitet är platsidentiteten av stor betydelse för landskapsbilden. Det finns en mängd element i en utemiljö som verkar utmärkande, så som stora träd eller konstgjorda skulpturer. Vattnet hör här till ett av de största landskapselementen som därför har en stor påverkan och betydelse för en plats identitet och är karaktärsskapande (Ulrich 1983, s. 104). Vattnet fungerar som en fokuspunkt med många estetiska egenskaper där en reflekterande spegelyta, en glitrande sjö, eller ett porlande vatten stimulerar människan till ett reflekterande agerande (Ulrich 1983, s. 105). Då vatten är färglöst innebär detta att solljus, artificiellt ljus och topografi är avgörande för hur det upplevs. Vatten i en utemiljö bidrar också till ett större upplevt

djup i landskapsbilden som de flesta människor finner som något positivt.

Eftersom vattnet i sig är form- och gestaltlöst är det landskapet som det befinner sig i som ger det dess form. Det gör därför vattnet till ett gränslöst element. Oavsett form och element för en gestaltning finns ett resonemang av Thompson att dess utformning måste stödjas i det befintliga landskapet samt vara platsspecifikt. Ett citat ur boken lyder *"En arkitekts arbete bör vara osynligt. Det ska passa den specifika platsen, urbant som lantligt"* (Fischer se Thompson 2000, s. 40). Christian Norberg-Schulz (1980, s. 5) skriver i sin bok *Genius loci: Towards a Phenomenology of Architecture* att *genius loci* ("spirit of place") är den specifika känslan och karaktären för en plats. Att respektera en plats *genius loci* gör att karaktären bevaras vilket i sin tur ger platsen en betydelse.

"Om olika delar av ett stråk får en tydlig utformning kan ett före och efter i upplevelsen skapas. Finns dessutom återkommande element längs vägen kan stråket bli betydelsefullt och en upplevelse i sig självt" (Lynch 1960, s. 97).

Att gå vidare med

Estetiska faktorer: **platsidentitet**, fokuspunkter, form, färg, känsla, **detaljer**, återkommande element, **vattnets rekreativa effekter**.

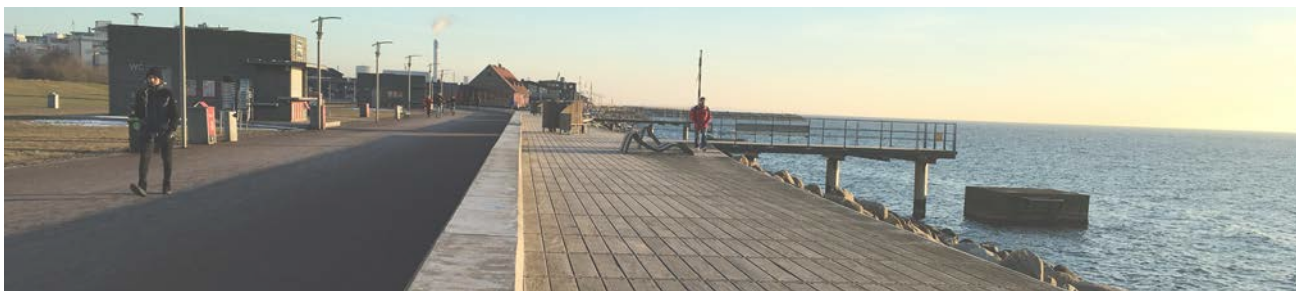

Bild 6. Öppen karaktär med stora ytor av hårdgjort material. Utsikt över havet. Foto: © Sofia Svanland 2017-02-14

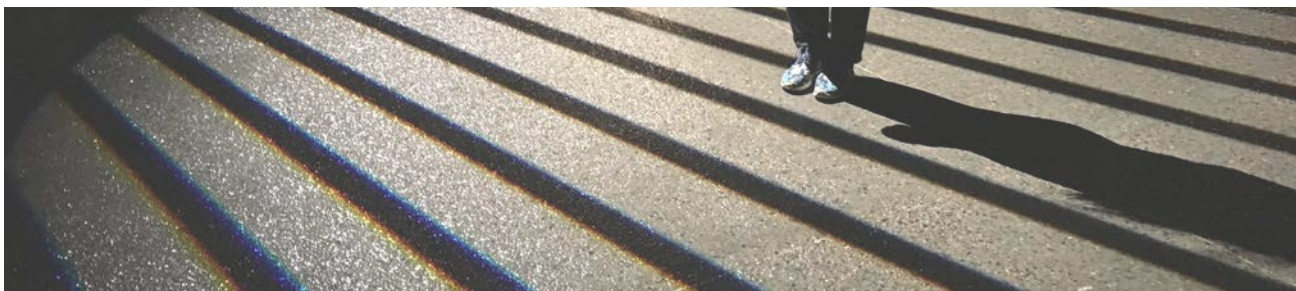

Bild 7. Belysningsarmaturer skapar effekter på markbeläggningen. Foto: © Sofia Svanland 2017-02-14

Bild 8. Större öppen gräsmatteyta längs stråket med möjlighet till spontana möten och aktiviteter. Foto: © Sofia Svanland 2017-02-14

REFRENSPROJEKT I

GRÖNINGEN STRANDPROMENAD, HELSINGBORG

Under de tre platsbesöken i februari 2017 var det varmt och soligt väder. Genom studierna till fots fanns karaktär, upplevelse, tillägg och den vattennära kontakten med som checklista. Dessa inkorporeras under rubrikerna för sociala och estetiska aspekter.

Strandpromenaden i Helsingborg är ritad av Thing & Wainö/Brandt & Dragenberg med WSP som projektör. Beställare är Helsingborgs stadsbyggnadsförvaltning. Den 1,5 kilometer långa strandpromenaden sträcker sig i nord-sydlig riktning och byggdes åren 2006-2007 för att binda samman centrum. (Veidekke 2015).

SOCIALA ASPEKTER

Det är hög tillgänglighet till stranden och vattnet vilket ger en god integration mellan land och vatten. Vattenkontakten synliggörs i olika tillägg så som sandstrand, bryggor, trappor och kajer. En variation av öppna gräsytor och ytor för sport skapar platser för både spontan och förutbestämd aktivitet. Många sittmoduler längs promenaden bidrar till mötesplatser, vila och vackra utblickar. Utformning och placering av belysning skapar trygghet under kvälls- och vintertid samt bidrar till att platsen upplevs attraktiv. Stråket är väl utformat för rörelse i form av en åtta meter bred asfalterad gång- och cykelbana.

Bild 9. Större trappa anpassad till stigande havsnivån ger också möjlighet till vattennära kontakt. Foto: © Sofia Svanland 2017-02-14

Bild 10. Brygga med trappa ner till vattnet, möjlighet till utblickar och bad. Foto: © Sofia Svanland 2017-02-14

Bild 11. Sittmoduler på utsiktsplats med trappa ned till stranden. Foto: © Sofia Svanland 2017-02-14

ESTETISKA ASPEKTER

Strandpromenaden har en öppen karaktär med tydlig rumslighet av de olika funktionerna. Den öppna karaktären ger stor utsikt över havet vilket inger en rogivande effekt. Området har en sammanhållen gestaltning genom form, färg samt fåtal material. Den röda färgen på asfalten bidrar dessutom till att stråket tydligt uppmärksammas och stärker stråkets identitet. En större sandstrand bidrar till en avvikelse i den annars hårdgjorda miljön.

Att gå vidare med ▼

De estetiska kvaliteterna tas vara på genom att vattnet förstärks genom stora öppna vyer över havet liksom möjligheten till fysisk kontakt genom flera badbryggor. Detta är relevant för strandstråket som i framtiden kan utvecklas till en central badplats tack vare den goda vattenkvaliteten för Vättern. Området är socialt hållbart genom en variation av olika funktioner som fysisk aktivitet tillsammans med stora öppna ytor för spontan aktivitet. Lekfulla belysningseffekter ger ökad trygghet. Detta är lämpligt för strandstråket som är i behov av en ökad trygghetskänsla liksom fler målpunkter för att inte enbart uppfattas som en passage, då ett stråk innefattar både rörelse och aktivitet.

Bild 12. Träbrygga och strikta trädalléer i den centrumnära delen av strandpromenaden. Foto: © Sofia Svanland 2017-02-10

Bild 13. Konstverk som bidrar till att strandpromenaden upplevs attraktiv och omhändertaget. Foto: © Sofia Svanland 2017-02-10

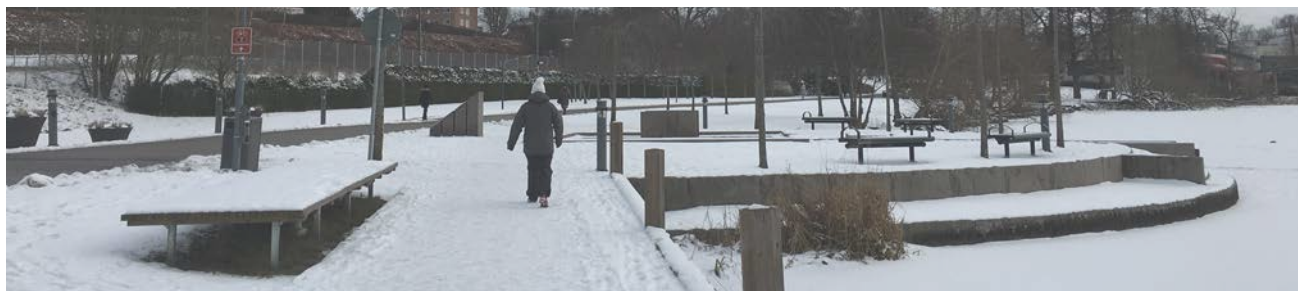

Bild 14. Mötesplats med utblickar över Växjösjön. Foto: © Sofia Svanland 2017-02-10

REFERENSprojekt 2

VÄXJÖSJÖNS STRANDPROMENAD, VÄXJÖ

Vid ett platsbesök i februari var vädret var kallt och marken täckt av ett tunt snölager. Denna strandpromenad presenteras på samma sätt som föregående, med fokus på karaktär, upplevelse, tillägg samt den vattennära kontakten vilket sammanfattas under rubrikerna för sociala och estetiska aspekter.

SOCIALA ASPEKTER

Förutbestämda mötesplatser i form av små pিরer och bryggor tillsammans med plats för spontana möten på gräsmattor ger utblickar över Växjösjön och centrum. Kontakten med vattnet är god och varierar i form av träbryggor, små boar, utsiktsplatser och mindre badplatser. Det finns många platser för aktivitet så som tennis, lek, bad, fiske samt grillning och picknick. Stråkets markmaterial består av en både asfalt och stenmjöl med god framkomlighet.

Växjöbryggan byggdes 2001 med Skanska som entreprenör och Växjö kommun som arkitekt (Växjö Stadsbyggnadskontoret u.å.). Strandpromenaden är en fem kilometer lång slinga som förenar rekreation och kontakten med vattnet tillsammans med social hållbarhet.

Bild 15. Spännande utsiktsplatser med sittmöjligheter. Foto: © Sofia Svanland 2017-02-10

Bild 16. Mindre bryggor och utsiktsplatser med sikt mot centrum. Foto: © Sofia Svanland 2017-02-10

Bild 17. Slingrigt stråk och tätare vegetation längs strandlinjen. Foto: © Sofia Svanland 2017-02-10

ESTETISKA ASPEKTER

Karaktären av lummig grönska ger platsen höga rekreativvärden där öppningar i denna möjliggör vyer över sjön. Trädens placering, tätt och glest, gör att både slutna och öppna rum skapas. Närmast centrum är vegetationen anpassad mot en stadsmässig karaktär i form av strikta alléer och planteringar. Konstverk aktiverar platsen genom att den blir mer innehållsrik vilket bidrar till att den upplevs livfull och liksom elementen utgör ett identitetsskapande för platsen. Stråket följer landskapets höjdskillnader och är därför väl integrerat i platsen samt förstärker dess karaktär.

Att gå vidare med ▾

Denna strandpromenad var av något lummigare karaktär och lokaliserat vid en sjö vilket gör den mer lik strandstråket. De estetiska kvaliteterna utgörs till stor del också här genom tillgången på utsikt över vattnet samt, med hänsyn till de sociala faktorerna, mångfalden av mötesplatser som gör det möjligt för invånarna att nyttja området i högre grad. Det höga antalet av tillförda tillägg gör att stråket upplevs skött trots en mer frodig grönska av varierande kvalitet för strandpromenaden. Varierad rumslighet bidrar till upplevelsen av platsen.

Bild 18. Översiktskarta som visar större målpunkter samt Strandstråket (det gröna) som en del av Motalavikens södra strand (planprogramsområdet). © Lantmäteriet. Bearbetad av författaren.

STRANDSTRÅKET

Här presenteras förutsättningar, tidigare båt- och hamnindustri, riksintressen, sjöstadsfågel, kulturhistoria samt strandstråkets samband med vatten- och grönstråk som är ett resultat av dokumentstudien.

Strandstråket är beläget ca 500 meter från Stora torget. Det är en tre meter bred och ca 500 meter lång gång- och cykelbana i asfalt med grönytor på båda sidor. Området avgränsas i väst precis innan stråket möter Fabriksgatan, i söder av den befintliga småskaliga industrin och Fabriksgatan, i öster av Gästisgatan samt i norr 40 meter ut i vattnet (se bild 19). Inom området finns två bersåer med tillhörande sittbänk, en husbilsställplats samt en mindre brygga ut till en äldre båtmack (se bild 19). I närområdet, söder om projektområdet, ligger en småskalig industri med

fåtal bostäder insprängt och vissa bevarandevärda byggnader inför en framtida omvandling. Med den nya dragningen av riksväg 50 tillsammans med Motalabron finns möjligheter för ett ännu aktivare stadsliv med högre användning.

TIDIGARE BÅT- & HAMNINDUSTRI

Området gränsar till ett industriområde som har samma skala på sina verksamheter nu som vid uppförandet, trots tidigare planer på att expandera (Motala 2016, s. 24). Platsens lokalisering längs vattnet gör att den tidigare varit värdefull av andra anledningar än dagens rekreativa lägen. Under 1900-talet hade de småskaliga båt- och hamnverksamheterna samt den småskaliga industrin stor betydelse för stadens produktion, ekonomi och livskraft (Motala 2016, s. 24).

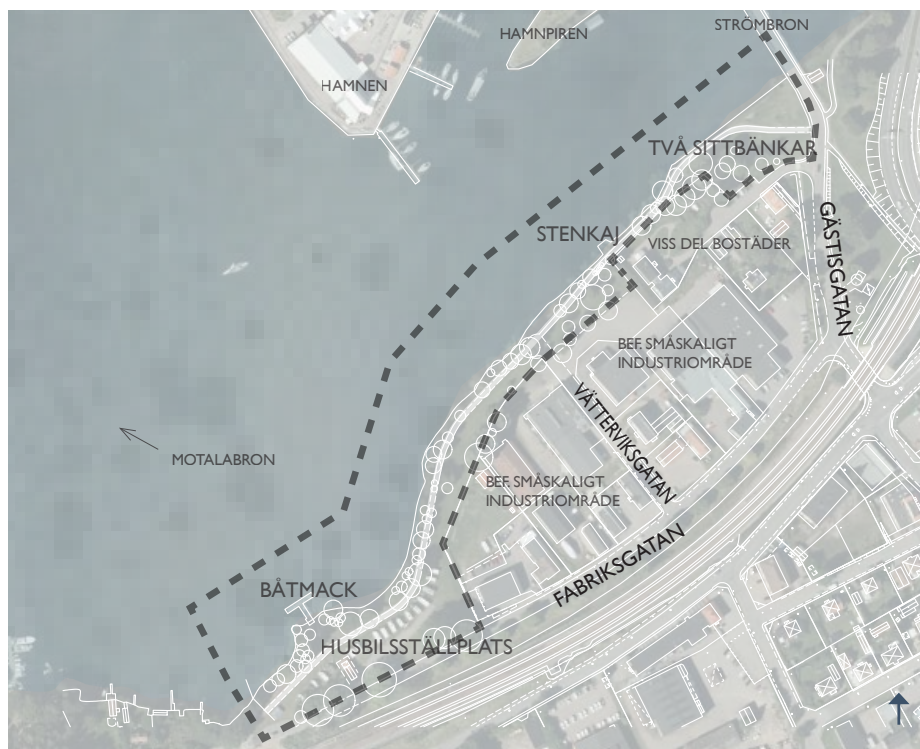

Bild 19. Situationskarta som visar strandstråkets befintliga struktur. © Länsstyrelsen Östergötland GIS-kartverktyg. Bearbetad av författaren.

Bild 20. Panoramabild som visar strandstråket, sett från hamnpiREN på norra sidan om Motalaviken. Foto: © Sofia Svanland 2017-01-31

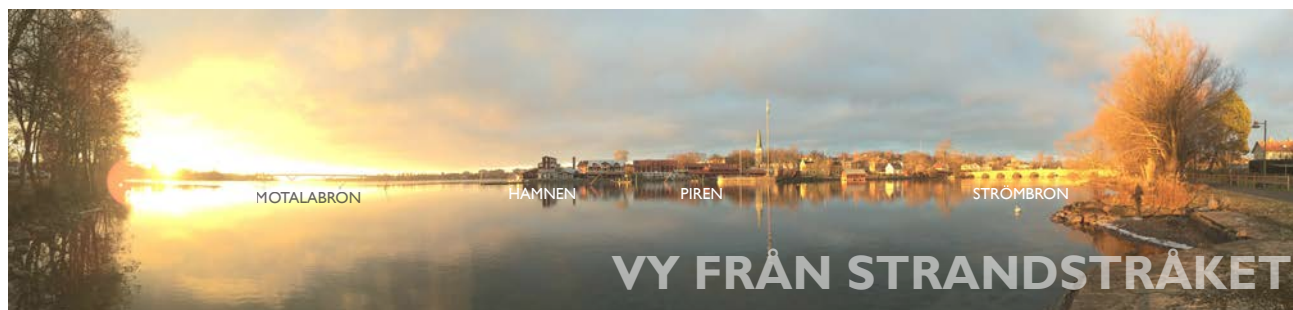

Bild 21. Panoramabild som visar Motalabron, hamnen och hamnpiREN sett från strandstråket. Foto: © Sofia Svanland 2017-01-31

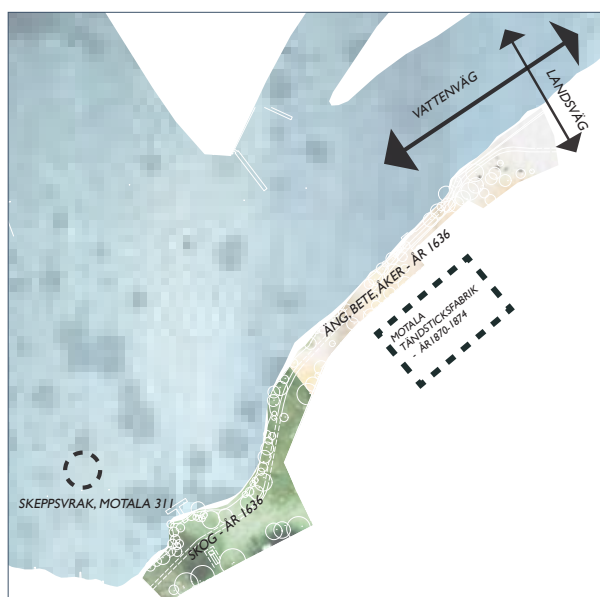

Bild 22. Skiss som visar värdefull kulturhistoria för strandstråket.

RIKSINTRESSEN

Motalaviken tillhör Vättern, som med sitt klara vatten och ett största siktdjup på 17,5 meter, hör till ett riksintresse. Sjön uppkom efter förkastningsrörelser i berggrunden för ca 280 miljoner år sedan där denna sjö bildades i dess gravsänka. Med en mycket god vattenkvalitet utgör den en dricksvattentäkt och livsmiljö för runt 28 fiskarter, bl.a. Vätternrödingen (Länsstyrelsen Östergötland, 1986). Vättern ingår i Natura 2000 (Länsstyrelsen u.å.) vilket innebär att det inte får förekomma någon skadlig aktivitet i eller i direkt anslutning till sjön som negativt kan påverka natur- och kulturvärden.

STRANDSKYDD

Strandskyddet bevarar områden och skyddar dessa från bebyggelse kring vattnet för hav, sjöar och vattendrag. Motala kommun har ett strandskydd på 150 meter för områdena kring Vättern, Göta kanal och Boren (Motala 2014).

FRILUFTSLIV

Hela området för strandstråket skyddas i sina berikande upplevelser av friluftsaktiviteter och vattenbundna friluftsaktiviteter samt natur- och kulturmiljöer (Svensson 2016, s. 71).

SJÖSTADSFÅGEL

Svarthakedoppingen häckar väster om projektområdet, under Motalabron. Arten hör till Östergötlands sjöstadsfågel och häckar normalt i små vegetationsrika sjöar och slättsjöar (Sandberg u.å.). Svarthakedoppingen utgör ett signalement för Motala stads sjöstadsidentitet.

KULTURHISTORIA

Strandstråket har kulturhistoriska värden från stenåldern, järnåldern, medeltid och framåt. År 1636 användes området som jordbruksmark med åker, äng, bete och skog (se bild 22). Strandstråkets östra halva var tillsammans med ett mindre parkområde öster om Gästisgatan (utanför projektområdet) en del av Motala medeltida centrum. Platsen hade dessutom en funktion som ett vadvärd. Vid den befintliga småskaliga industrin, söder om strandstråket, låg Motala Tändsticksfabrik som var i kort bruk mellan 1870 – 1874 då en brandolycka, som totalförstörde fabriken, avslutade produktionen (Nilsson 2016, ss. 8-11).

Bild 23. Översiktskarta som visar på större naturområden i Motala och att staden omges av vatten. © Lantmäteriet. Bearbetad av författaren.

SAMBAND MED VATTENSTRÅK

Inom kommunen finns 150 sjöar med Vättern, Boren, Göta kanal och Motala ström lokaliserade i Motalas stadskärna. Att Motala ska förstärkas som Östergötlands sjöstad är något kommunen belyser. Som Göta kanals huvudstad, med ett turistvänligt hamnområde samt Varamon (se bild 23) som norra Europas största insjöbad är vattnet det som karaktäriserar Motala. Omkring en tredjedel av stadens befolkning har inte längre än 500 meter till närmsta vattenkontakt (Motala, 2017). Av lite mer än tre mil stränder finns fyra femtedelar tillgängliga för allmänheten. I översiktsplanen för Motala kommun står skrivet att *"Kommunens inriktning är att allmänhetens tillgång till stränder inte ska försämrats"* (Motala kommun 2006, s. 65). Vid ny markanvändning menar kommunen att tillgängligheten till vattnet ska förbättras genom nära belägna stråk. Vattnet har viktiga kvaliteter, *"... ända sedan sin födelse har staden vänt sig mot och varit beroende av vattnet. Att bygga vidare utan att ständigt relatera till vattnet vore ett förbiseende"* (Motala kommun 2006, s. 67).

SAMBAND MED GRÖNSTRÅK

I Motala kommun råder ett rikt naturliv med många naturtyper. De goda tillgångarna beror på en bördig slätt i söder tillsammans med ett skogslandskap rikt på sjöar i norr (ÖP 2006). Det råder också ett stort rekreativt- och friluftsliv med många större naturområden i Motala. I översiktsplanen från 2006 skriver kommunen att *"Det är angeläget att behålla och vårda de stora grönområdena som används av en bred allmänhet så att de upplevs som lockande, tillgängliga och säkra"* (Motala kommun 2006, s. 65-70). Vidare menar kommunen att ny bostadsbebyggelse i närhet till större naturområden kan stärka tryggheten och tillgängligheten för dessa områden. Strandstråket bidrar till stadens grönsstruktur och är en viktig koppling från stadskärnan till Fålehagens naturområde (se bild 22).

Att gå vidare med ▼

Strandstråket har värdefull historia där den östra delen tidigare fungerat som ett medeltida centrum samt där en större tändsticksfabrik varit placerad i nära anslutning till området. Strandstråket har dessutom haft funktion som ett vadställe liksom en tidigare markanvändning som bl.a. äng- och skogsmark. Dess betydelse i ett större perspektiv i förhållande till vattenstråk och grönsstruktur gör det väsentligt att arbeta vidare med bevarandet av dessa strukturer.

FYSISKA PLATSFÖRHÅLLANDEN

Här presenteras fysiska förutsättningar för strandstråket som är ett resultat av inventeringen.

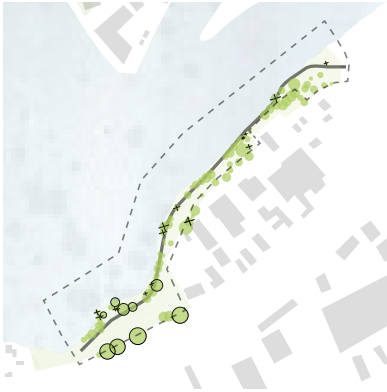

Bild 24. Inventeringskarta som visar på hög andel grönska.

VEGETATION

Befintliga träd och det som växer naturligt längs vatten är vartbjörk, klibbal och knäckepil. Stor del sly längs strandlinjen hindrar utblickar över vattnet. Stora träd som är värdefulla för karaktären är markerade med ring. Träd med kryss står värdefulla utblickar.

SOLLÄGEN

Den östra delen är öppen och får mest sol. Stråket ligger i nord-västlig placering och får sen eftermiddag-/kvällssol. Möjlighet till att ta ut landskapet i vattnet för att ta tillvara på sol som skymms av vegetationen.

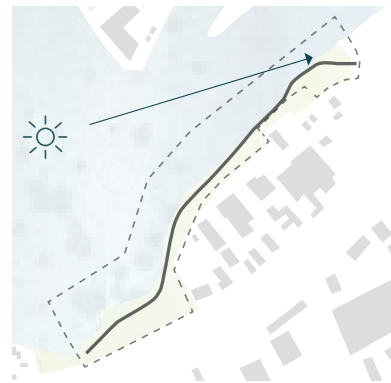

Bild 25. Inventeringskarta som visar soligt läge.

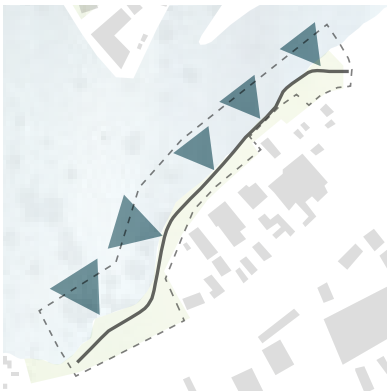

Bild 26. Inventeringskarta som visar utblickar.

SIKTLINJER

Längs stråket finns siktlinjer mot Motalabron, hamnen och "Solfjäderstaden". Dessa är värdefulla att ta hänsyn till för att stärka platsens identitet och koppling till viktiga stadselement.

TOPOGRAFI

Stråket befinner sig i ett flackt läge förutom en mindre höjdskillnad i stråkets östra del. Denna bör tas hänsyn till för att nyttja denna nivåskillnad samt göra det tillgängligt för alla.

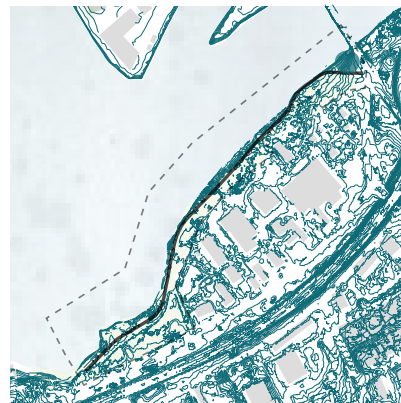

Bild 27. Höjdskillnad att ta hänsyn till.

Bild 28. Inventeringskarta som visar befintligt buller.

BULLER

Buller sker främst från järnvägen och Fabriksgatan i söder. Detta buller bör skärmas av visuellt för att skapa en mer attraktiv miljö.

Att gå vidare med

Den vattennära kontakten begränsas till stor del av **all sly** som växer längs strandlinjen. Även vissa träd som är i dåligt skick begränsar potentiell tillgänglighet till vattnet. Träd som är extra värda att bevara är välvuxna skogsekar som är karaktärsskapande för just denna del.

Knäckepil, klibbal och vårtbjörk är träd som har en stark anknytning till mark med vattenkontakt och därmed bidrar till sjökaraktären för strandstråket. Dessa träd är fler till antalet och för de som är i dåligt

skick eller det finns ett större värde i att öppna upp för nya utblickar med bättre tillgänglighet till vattnet, värderas detta högre. Av korta sporadiska frågor till förbipasserande framkom att utblickar över Motalaviken är något som invånarna värderar högt vilket därför också är viktigt att framhäva för den estetiska hållbarheten.

RUMSANALYS

Utifrån platsbesökens underlag kunde strandstråket delas in i sex delområden utifrån rumslighet, karaktär och kvalitet (se bild 31-36). Delarna beskrivs med inspiration från Gordon Cullens teorier. Att gå vidare med är benämnt som viktiga kvaliteter att bibehålla samt som tänkta framtida kvaliteter. Utmärkande drag som bör värnas eller tas bort är vitmarkerat i nedanstående bilder.

Bild 29. Analyskarta som visar rumslighet och punkt där bild 34-39 är taget. © Länsstyrelsen Östergötland GIS-kartverktyg. Bearbetad av författaren.

Att gå vidare med

Där stråket befinner sig på liknande avstånd till vattnet kan kopplas samman till **tre rum**. Dessa kan stärkas i sin karaktär för att bidra till en **variation** i upplevelsen av strandstråket med olika kvaliteter. Det första skiljer sig genom att vara stort och öppet, det andra genom att utgöra en långsmal remsa där också stråket kommer nära strandlinjen. Det tredje är ett större halvöppet rum (tillsammans med den befintliga husbilsställplatsen).

Bild 30. Analyskarta som visar rumslighet att förstärka till fördel för upplevelsen av strandstråket. © Länsstyrelsen Östergötland GIS-kartverktyg. Bearbetad av författaren.

Bild 31. Det vitmarkerade visar hamnen och de öppna ytor.

Bild 32. Det vitmarkerade visar trädkronornas volymer som skapar rumslighet.

1. ÖPPET RUM

Denna del utgörs av öppen rumslighet i form av en gräsyta samt ett fåtal träd av skogslönn och prydnadsapel. Denna del saknar idag identitet men har en betydelsefull position som entré till strandstråket och port mot centrum söderifrån. Platsens öppna läge befinner sig i kvällssol med goda utblickar över vattnet och mot hamnen.

Viktiga kvaliteter att bibehålla: öppet rum, utblickar över vattnet, siktlinjer mot hamnen, solläge.

Tänkta framtida kvaliteter: viktig nod och entré.

2. HALV-ÖPPET RUM

Kort sträcka som fungerar som en övergångszon mellan den öppna entrén och den slutna passagen. Stora träd av knäckepl, parklind, alm, svarttall, skogslönn.

Viktiga kvaliteter att bibehålla: stora värdefulla träd att bevara för karaktären.

Tänkta framtida kvaliteter: potentiell siktlinje mot hamnen.

Bild 33. Det vitmarkerade visar det stråkets förhållande till dess gränser och det smala utrymme som skapas däremellan.

3. SLUTET RUM

En smal passage som avgränsas av privat mark söder om stråket. Här råder ett litet ljusinsläpp på grund av stora och tätt placerade knäckepilar samt sly längs strandlinjen.

Viktiga kvaliteter att bibehålla: smalt slutet rum (för variation), värdefulla knäckepilar som bidrar till karaktären.

Tänkt framtida kvalitet: större kontakt med vattnet.

Bild 34. Det vitmarkerade visar på tätt sly som hindrar kontakten med vattnet.

4. HALV-ÖPPET RUM

Här öppnas delen upp något och karaktäriseras av en mindre gräsmatta samt en variation i trädarter som klibbal, oxel, skogslönn, vårtbjörk och knäckepil. Längs strandlinjen står träden mycket tätt intill varandra, varför tillgängligheten till vattnet är låg.

Viktiga kvaliteter att bibehålla: trädgrönska.

Tänkt framtida kvalitet: potentiell siktlinje mot centrum.

Bild 35. Det vitmarkerade visar en slingrig del av strandstråkets dragning.

5. HALV-SLUTET RUM

Denna del avgränsas av kvartersmark om stråkets södra sida. Här finns stor variation i trädvegetationen i form av klibbal, sälg, vårtbjörk, alm, häckpoppel, fågelbär, knäckepil och hagtorn. Något skymmande vegetation som begränsar tillgängligheten till vattnet.

Viktig kvalitet att bibehålla: större öppen grönyta för spontana aktiviteter.

Tänkta framtida kvaliteter: spännande sväng som möjliggör platsbildning med utblickar över vattnet och siktlinje mot Motalabron.

Bild 36. Det vitmarkerade visar utblickar över "Solfjäderstaden".

6. HALV-ÖPPET RUM

Större gräsmatta (husbilställplats) som idag inte nyttjas till sin fulla potential då platsen står tom under vinterhalvåret. Trädarter som klibbal, ask, alm, vårtbjörk, skogslönn, skogsek, rönn, rödek finns här.

Viktig kvalitet att bibehålla: biologiskt värdefulla ekar, öppet rum som omsluts av träd längs strandlinjen.

Tänkt framtida kvalitet: värdefulla siktlinjer mot hamnen och solfjäderstaden ("Motala skyline").

OMRÅDESANALYS

Här presenteras den analys, med inspiration från Kevin Lynchs teorier, som visar på strandstråkets sammanhang i promenadslingan runt Motalaviken. Under en promenad längs slingan uppmärksammades tretton områden som skiljer sig åt i vattennära kontakt, karaktär och funktion där samtliga är viktiga för upplevelsen.

Att gå vidare med ▾

Det råder brist på målpunkter för strandstråket, som uppfattas som en passage utan större aktivitet. Med en hänsynsfull gestaltning har strandstråket stor potential att utvecklas till en plats med tydliga funktioner för stadens invånare. Strandstråket är en viktig länk i den större fem kilometer långa promenadslingan som kan utvecklas attraktivt. Denna del har störst potential till vattennära kontakt då stråkets dragning är nära strandlinjen och har en vegetationsklädd kant som ger en mjuk övergång till vattnet.

OMRÅDEN

1. Blandat område av småindustri, verksamheter och bostäder
2. Husbilsställplats
3. Tätt och otillgänglig natur
4. Otillgängligt båtvarv
5. Sommarstugeområde/kolonilotter
6. Småbåtshamn
7. Natur- & våtmark
8. Motalabron
9. Parkmark
10. Vätternpromenaden
11. Stadsparken
12. Hamnen
13. Strömbro

Husbilsställplatsen (2) ingår i strandstråket. Det småskaliga industriområdet (1) gränsar till strandstråket och utgör en barriär mot Fabriksgatan liksom begränsar tillgängligheten till vattennära kontakt härifrån.

Bild 37. Analyskarta som visar olika områden längs den längre promenadslingan. © Länsstyrelsen Östergötland GIS-kartverktyg. Bearbetad av författaren.

Bild 38. Panoramabild taget från Motalabro. Visar en vy över resterande områden i förhållande till strandstråket.

Bild 39. Småskalig industri.

Bild 40. Husbilsställplats.

Bild 41. Tätt och otillgänglig natur.

Bild 42. Otillgängligt båtvarv.

Bild 43. Sommarstugeområde/kolonilotter.

Bild 44. Småbåtshamn.

Bild 45. Natur- och våtmark.

Bild 46. Motalabron.

Bild 47. Parkmark.

Bild 48. Vätternpromenaden.

Bild 49. Stadsparken.

Bild 50. Hamnen.

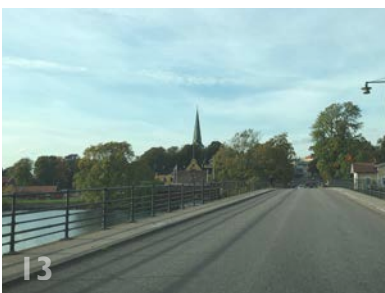

Bild 51. Strömbron.

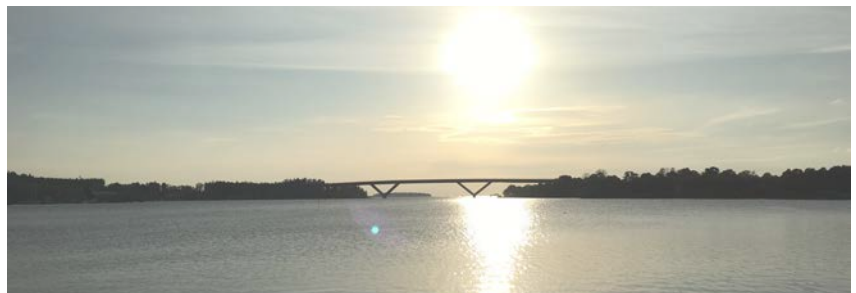

Bild 52. Foto taget från stadsparken och visar på siktlinje mot Motalabron.

4

GESTALTNING

Här presenteras koncept, program och skissarbete som är baserat på resultatet från förstudien. Under gestaltningen gick de olika delarna fram och tillbaka, i en spiralliknande process.

KONCEPT

Konceptet är ett resultat av reflektioner från förstudiens material för att stärka strandstråket som socialt och estetiskt hållbart, med hänsyn till kulturhistoria och vattnets rekreativa värden.

Vid funderingar över hur konceptet skulle utformas fanns flera utgångar med ett fokus mot platsspecifika kvaliteter där vattnet stärks. Det ska bli tydligt för invånarna varför denna plats är värdefull och vilken njutning de kan få av att besöka just denna plats, varför det inte enbart ska fungera som en passage. Hur kan strandstråket bli en målpunkt i sig, där människor vill mötas? Hur kan strandstråket tydliggöras som plats och samtidigt återkoppla till stadens slogan som "Östergötlands sjöstad"?

Efter dessa funderingar togs konceptet "Upplev vattnet" fram, som speglar strandstråkets lokalisering vid Vätterns klara vatten och som ska tydliggöra och visa människorna vattnet för att platsen ska förankras i sitt specifika läge. Detta är viktigt för att invånarna ska känna en ökad koppling till platsen.

HÅLLBAR LANDSKAPSARKITEKTUR
REFERENS PROJEKT
DOKUMENTSTUDIE AV STRANDSTRÅKET
INVENTERING AV FYSISKA
PLATSFÖRHÅLLANDEN
RUMSANALYS
OMRÅDESANALYS

koncept

PROGRAM

Genom programmet ska strandstråket upplevas som en destination i sig, där platsspecifika kvaliteter framhävs på ett hållbart sätt till fördel för invånarna och vattnets rekreativa värden. Punkterna bidrar också till att stärka platsens identitet liksom öka den vattennära kontakten.

skapa sittmöjligheter både
på land och i vattnet
för att öka integration mellan
invånarna och skapa nya
mötesplatser

möjliggöra vattenbundna
aktiviteter
för att främja en fysisk aktiv
vardag och skapa målpunkter

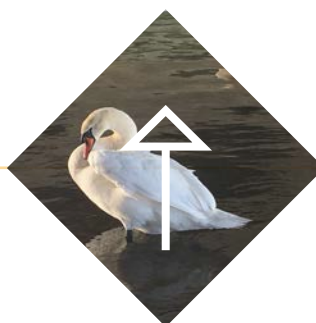

tillföra växtmaterial som
återkopplar till vattnet
för att förstärka sjökaraktären

visa på platsens tidigare
markanvändning

för att öka
kopplingen mellan
platsen och invånarna

ett återkommande element
som framhäver vattnet

för att ge platsen en
gestaltad helhet

BRYGGORS UTFORMNING

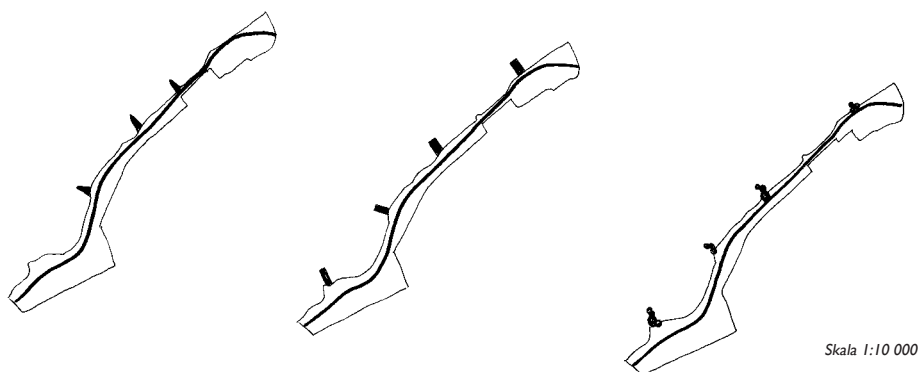

Bild 53. Skissprocess som visar undersökning av bryggors utformning, storlek och placering som ett till att öka kontakten med vattnet.

STRÅKET S RÖRELSE

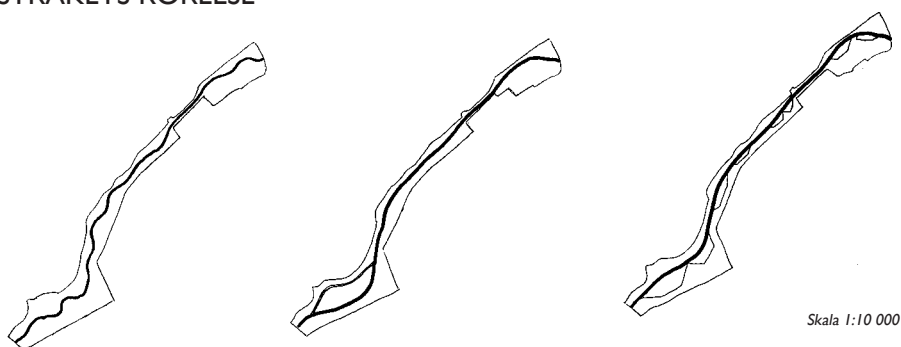

Bild 54. Skissprocess som visar undersökning av stråkets dragning i dess relation till strandlinjen för att stärka vattenkontakten.

SKISSARBETE

Här presenteras det spiralliknande skissarbetet med fokus på den vattennära kontakten, platsens identitet samt social och estetisk hållbarhet.

VATTENKONTAKTEN

Den vattennära kontakten angreps genom idéer att antingen ta in vattnet i landskapet eller ta ut landskapet i vattnet, detta resulterade i en blandning mellan de båda alternativen. Bland de första skisserna fanns bryggor som gör det möjligt att komma ut i vattnet samt för att ta vara på potentiella utblickar och sollägen som värderades högt vid inventeringen. Sol- och utsiktsbryggorna fanns med under hela gestaltningen fram till det

färdiga förslaget men ändrades i form, storlek och antal under arbetets gång (se bild 41-43). Detta skedde med hänsyn till strandstråkets placering, area och längd. Bryggorna var till en början i starka geometriska former för att skapa en tydlig identitet för stråket och med ett sammanhängande formspråk. Denna idé slopades då det inte ansågs passa in i omgivningen. Andra aspekter som undersöktes genom bryggorna var möjligheten att skapa en gestaltad helhet. Därför var bryggorna till en början av samma bredd. Efter besök av referensprojekten i Helsingborg och Växjö gjordes bedömningen att samma material är gott nog för att sammankoppla stråkets delar och skapa en genomgående gestaltning. Denna insikt formade det slutliga förslaget. För bryggornas utformning var syftet att finna en lösning som passar in i omgivningen, tar vara på läget, ger en tydlig

ANTAL DELOMRÅDEN

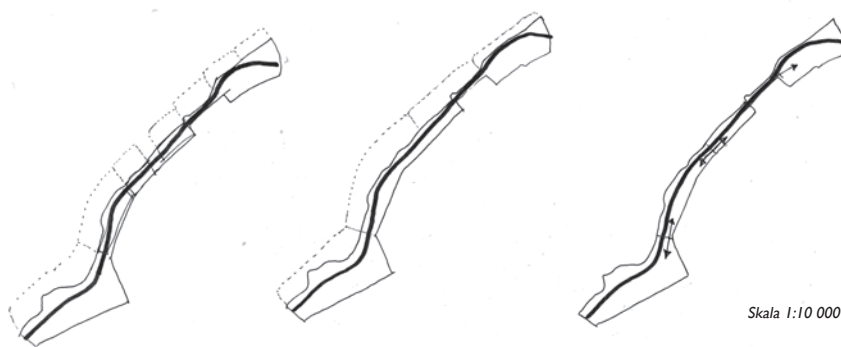

Bild 55. Skisser av antal delområden för att skapa en variation i upplevelsen för strandstråket.

STRUKTURER NÄROMRÅDE

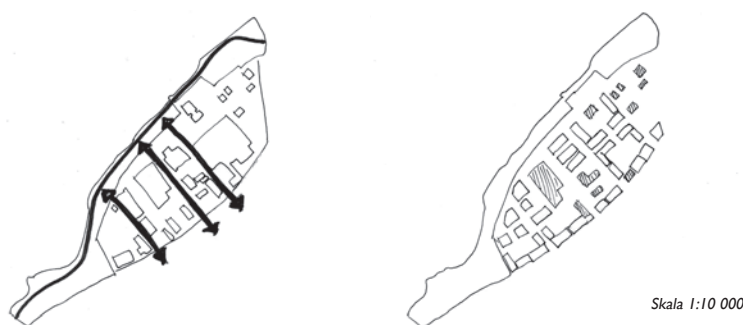

Bild 56. Skissprocess med undersökande skisser av möjligheter att öppna upp för mellan stråket och Fabriksgratan (med hänsyn till befintlig bebyggelsestruktur), samt utformning av potentiell bebyggelsestruktur.

identitet för strandstråket och binder samman de olika delarna. En starkt geometrisk form bedömdes inte vara lämplig då det är viktigare för platsens identitet att framhäva landskapet, varför ett mildare uttryck arbetades vidare med.

I början av gestaltningen fanns också tankar om träspänger för att öka den vattennära kontakten. Idén slopades då detta tillägg ansågs vara mer lämpligt för ett naturområde eller mer skogslikt område samt då möjligheten till att ta sig längre ut i vattnet bedömdes mer värdefullt än att följa strandlinjen. Genom centralt belägna badmöjligheter tas sociala aspekter hänsyn till samtidigt som vattnet har en betydande roll. Härifrån utvecklades idén om en sandstrand liksom tillägg av ett kallbadhus. Vid placering av detta tillägg togs stor hänsyn till siktlinjer mot stadens

landsmärken Motalabron och "Solfjäderstaden" som bidrar till platsens karaktär.

Av litteraturstudien framkom att rumslighet upplevs som attraktivt. Därför har stråket, efter genomförd rumsanalys, delats in i tre delområden där rumsligheten förstärks genom olika funktioner och innehåll. Genom rumsligheten får stråket en högre variation och komplexitet. Tillägget av stiliserade kullar utarbetade med hjälp av programmet ger strandstråket ett återkommande element som binder samman dess delområden. De olika funktionerna och materialet för dessa bidrar till en variation i upplevelsen.

Den östra delen av strandstråket, som utgör en södra port mot centrum, var svårast och gavs därför mest tid och reflektion under skissarbetet.

ENTRÉ & PORT

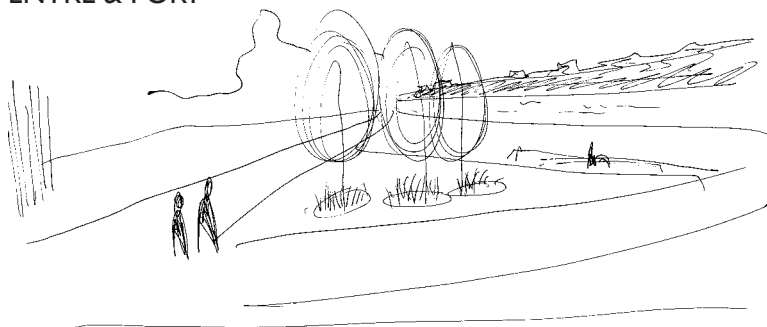

Bild 57. Undersökande perspektiv för placering av konstverk och trädvegetation. Träd placerade närmast centrum.

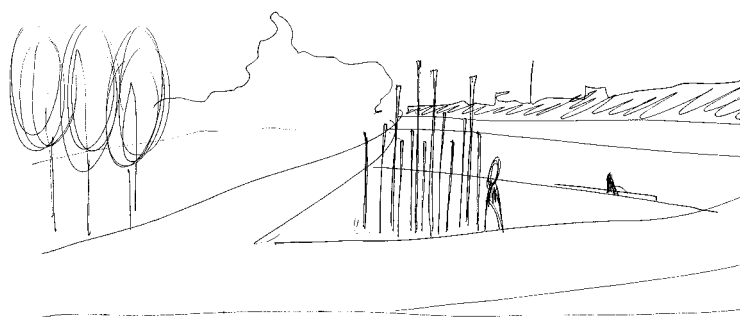

Bild 58. Undersökande perspektivskisser för placering av konstverk och trädvegetation. Konstverket närmast centrum.

Bild 59

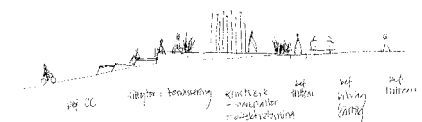

Bild 59. Strandstråkets östra del och södra port mot centrum. Hur placering, höjd och bredd av konstverk kan ge ett välkomnade. Hur prydnadsgräs kan skärma av och samtidigt bevara sikt. Hur terrassering i sluttning kan ta tillvara på höjdskillnader/skapa mötesplatser.

Här fanns många idéer om hur utformningen kan bidra till ett välkomnade intryck och en platsbildning.

Att strandstråket är placerat i Motala, som är en småstad, hade stor betydelse vid olika val under skissarbetet. På grund av stadens småskaliga karaktär ansågs det inte lämpligt att tillföra storslagna eller starkt utstickande element. Detaljer fångades också upp med inspiration från omgivningen. Referensprojekten i Helsingborg och Växjö gav båda inspiration till skissarbetet. Exempel på inspiration från Helsingborgs strandpromenad var att använda ett genomgående material för bryggor samt materialmöten, platser för fysisk aktivitet och badmöjligheter. Inspiration hämtad från Växjös strandpromenad var bland annat hög grönska, stråkets anpassning till

landskapet liksom tillgången på utsiktsplatser med öppna vyer över vattnet. Samtliga faktorer och insikter påverkade förslagets utformning.

Genom att öppna upp för nya kopplingarna blir strandstråket mer tillgängligt. Den nya bebyggelseutvecklingen, med fler invånare, kommer ge ett högre tryck på området med större slitage. Därför undersöktes en breddning av stråket, antal sittmöjligheter samt markmaterial för platsbildningar.

SITTMÖJLIGHETER

Bild 60. Funktioner för sittmöbler.

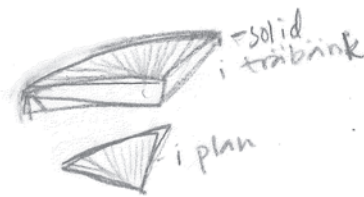

Bild 61. Tidiga skisser av sittmoduler för strandsträket. Triangelform som en volym.

Bild 62. Skiss som visar hur höjdskillnaden kan tillvaratas genom att kombinera olika funktioner. Här i form av sitttyta med utblickar över hamnen samt prydnadsgräs i ryggen.

FYSISK AKTIVITET

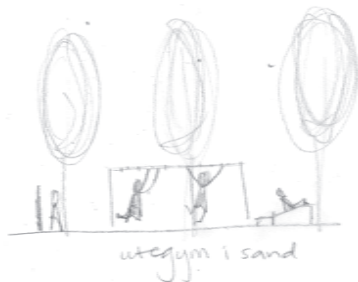

Bild 63. Funktioner för utomhusgym.

ÅTERKOMMANDE ELEMENT

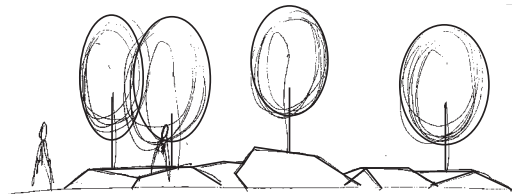

Bild 65. Volymstudier som visar hur rumsligheten förstärks av träden.

DETALJER

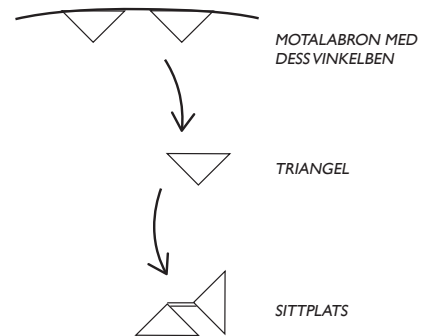

Bild 64. Detalskiss som visar hur formen av triangeln skapades med inspiration från Motalabron för att förankra platsen i sitt sammanhang.

Bild 66. Volymmodell som visar grundformen för den stiliserade kullen.

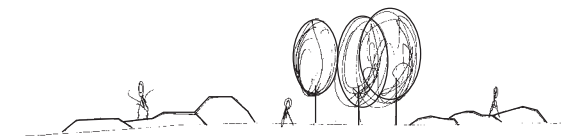

Bild 67. Visar på volymstudier av rumslighet som skapas mellan de stiliserade kullarna.

Bild 68. Stilerade kullar av hårdgjort material.

Bild 69. Stilerade kullar täckta med vegetation.

Bild 70. Kullarna, delvis vegetation och delvis hårdgjord yta.

5

FÖRSLAG

Här presenteras det slutliga förslaget som är en syntes av gestaltningens skeden och de olika studier som knutits till den.

Gestaltningen av strandstråket redovisas på tre planscher i A2-format. I denna del finns bilder av förslaget i en nedskalad version. Därefter beskrivs delområdena av strandstråket för att ge en bild av dess upplevelse, funktioner och målpunkter. Delområdena är döpta till Strömporten, Ängshagen och Sandparken efter dess karaktär.

"UPPLEV VATTNET"

Det gestaltade förslaget ökar den vattennära kontakten samt tar hänsyn till sociala och estetiska aspekter av hållbarhet. Strandstråket får en tydlig funktion, sammanhållning samt nyttjar områdets potential av ett stadsrum i grönska längs strandlinjen. Den blir en attraktiv länk i den fem kilometer långa promenadslungan runt Motalaviken och stärker den rekreativa miljön för området genom olika målpunkter i en lummig grönska. Den vattennära kontakten ökas främst genom att sly rensas bort samt genom tillägg av sol- och utsiktsbryggor, en sandstrand samt ett kallbadhus. Inspiration till hur den vattennära kontakten kan ökas är till stor del tagen från de besökta referensprojekten i Helsingborg och Växjö. Den övergripande beskrivningen av förslaget görs enligt social och estetisk hållbarhet som härrör från Ian Thompson, och delas därför upp i sociala och estetiska aspekter.

SOCIALA ASPEKTER

- Nya mötesplatser ("soltrappan", sittmöbler, sol- och utsiktsbryggor, aktivitetsytor)
- Konstverk som återkopplar till platsens kulturhistoria
- Belysning som skapar trygghet
- Mindre stråk som kopplar strandstråket till närområdet

Mångfalden målpunkter och sittplatser gör strandstråket hållbart för en ökad användning i samband med fler invånare i och med den tänkta bostadsutvecklingen. Det finns också platser för fysisk aktivitet. Genom sol- och utsiktsbryggor skapas nya solbelagda platsbildningar, vilket ansågs saknas utifrån platsbesökens inventering, med möjlighet till återhämtning och där människor kan mötas.

Viktiga grönkvaliteter bevaras för rekreativa värden liksom att den lummiga karaktären tas tillvara på. De fåtal träd som tas bort, görs till förmån för utblickar över vattnet. Vegetationen är

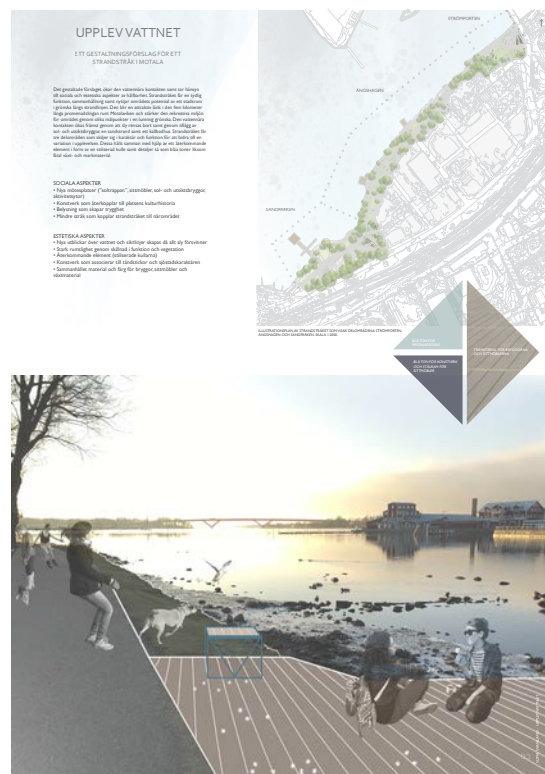

Bild 71. Första planschen som visar helheten av strandstråkets gestaltning.

sammanhållen i få växtarter samt för vad som är karaktäristisk vegetation vid sjöar och vattendrag, vilket återkopplar till konceptet. Ornäsbjörk tillförs då den trivs i fuktiga lägen, är skir, har stort ljusinsläpp och är pollenfri. Klibbal växer gärna vid vattendrag och tillförs därför på nytt för att stärka karaktären, tillsammans med de redan befintliga. Inslag av asp återkopplar till kulturhistorien där detta träslag användes vid tillverkningen av tändstickor i Motala tändsticksfabrik. När aspen är lövad ger den ett härligt ljudspel och bidrar till den sinnliga upplevelsen av platsen.

Nya belysningsarmaturer finns längs hela stråket och befinner sig på ett repetitivt avstånd av sexton meter mellan varje armatur. Utöver dessa finns effektbelysning, i form av större belysningsarmaturer på marken, som är riktade upp mot trädens kronor samt mindre belysningspunkter på bryggorna och under konstverket. Dessa belysningseffekter bidrar till en ökad trygghet samtidigt som rekreativa upplevelser fås.

Strandstråket är utrustad för den kommande stadsförtätningen och klarar av att utvecklas tillsammans med samhället och invånarna. Stråket breddas från tre till 4,5 meter för en god framkomlighet samt säkerhetsutrymme för möten mellan gående och cyklister. För att platsen ska upplevas som offentlig i samband med den nya bostadsutvecklingen inom närområdet krävs en tydlig avskärmning i gränzonen. En två meter bred och 1,5 meter hög häck av avenbok utgör avskärmning mellan offentlig och privat mark där flerbostadshus med förgårdsmark är tänkt i det nya närområdet.

För att stärka strandstråket finns principer för hur kvartersstrukturen av det nya bostadsområdet kan komma att utvecklas med kopplingar till strandstråket. Utvecklingen sker i etapper, från väster till öster, och med ett anpassande till den befintliga strukturen för att fungera även då gestaltningen av strandstråket står klart före bostäderna. Offentliga verksamheter som viss del handel och service koncentreras längs Vätterviksgatan och i bottenvåningarna för att skapa en attraktionskraft att vilja röra sig från centrum (norra sidan om Motalaviken) till strandstråket. Nya 2,5 meter breda gångstråk sammanlänkar det planerade framtida bostadsområdet med strandstråket. Dessa avslutas i små platsbildningar med bänkar, riktade för att möjliggöra utsikt över vattnet samtidigt som kontakten med stråket behålls.

ESTETISKA ASPEKTER

- Nya utblickar över vattnet och siktlinjer skapas då allt sly försvinner
- Stark rumslighet genom skillnad i funktion och vegetation
- Återkommande element (stilerade kullarna)
- Konstverk som associerar till tändstickor och sjöstadskarakteren
- Sammanhållet material och färg för bryggor, sittmöbler och växtmaterial

Allt sly längs strandlinjen rensas bort för att ge bättre utsikt över vattnet och öppna upp för nya siktlinjer. Längs stråket finns tre sol- och utsiktsbryggor i trä med belysningspunkter på. Bryggorna varierar i bredd och längd för att vara specifikt utformade för sitt läge. Med bryggorna ges en större möjlighet till vattenkontakt där

människor lättare kan integrera med det. Genom en liknande utformning och samma material upplevs de offentliga. På sol- och utsiktsbryggorna finns sittmöjligheter i varierande utformning. Med inspiration från Gröningsens strandpromenad i Helsingborg är vissa sittmöbler utformade för att kunna sitta rakt, andra har en design som gör det möjligt att halvsitta. Bryggorna är försedda med en utökad del horisontellt placerad i bryggans riktning och följer formen för strandlinjen. Genom dessa förankringar skapas platsbildningar med sittmöjligheter. Bryggorna är varsamt placerade med hänsyn till specifika siktlinjer mot hamnen och Motalabron.

DETALJER

Detaljer så som sammanhängande element, färg, form, material, växter förklaras här nedan.

Strandstråket hålls samman genom återkommande element av stilerade kullar. Genom de stilerade kullarna (placerade på södra sidan om stråket), taget med inspiration från sjölandskapets topografi, skapas höjder i det annars flacka landskapet med möjlighet att komma upp och få en bättre utsikt över vattnet där avståndet, och därmed kopplingen till vattnet, i annat fall skulle minskas. Genom de stilerade kullarna, som följer hela strandstråket, ökas den vattennära kontakten. Dessa kullar får i de olika delarna olika funktioner och är av varierande storlek för att skapa en variation för strandstråket.

Färgerna för de tillförda elementen så som sittplatser och konstverket är av blått stål för att återkoppla till vattnet, som trots att det är färglöst oftast associeras och illustreras som blått.

Det övergripande formspråket för strandstråket hålls till det naturliga landskapet och byggda element underordnas detta för att inte konkurrera med den platsspecifika karaktären av naturlig karaktär för grönska och vatten. Formen för mindre element, så som de blå stålramarna för sittmöblerna, är utformade likt en triangel (med inspiration från Motalabrons vinkelben) för att fånga upp omgivningen.

Materialet för de byggda elementen så som kallbadhuset, bryggorna och sittmöblerna är av trä för att inte ta alltför stort anspråk av platsen. Sand används till ytorna för strandremsan och ytorna avsedda för fysisk aktivitet för att återkoppla till sjöstadskaraktären.

Ny tillförd vegetation av träd och prydnadsgräs anspelar också på den vattennära kontakten. Ornäsbjörk (*Betula pendula* 'Dalecarlica'), som också är pollenfri, och klibbal (*Alnus glutinosa*) används då dessa träd trivs och växer naturligt längs vattendrag. Prydnadsgräs hålls till strandråg, (*Leymus arenarius*) blåtåtel (*Molinia caerulea*) och blåsvingel (*Festuca glauca*) som berikar strandstråket med blå toner och en sjöstadskänsla.

FÖRSLAGETS DELAR

Strandstråket får variation genom de olika delområdena som stärks av olika funktioner och aktiviteter. Strömporten och Ängshagen har en lugnare puls med utrymme för spontan aktivitet och vila. Strandparken har en något högre puls med förutbestämd aktivitet.

STRÖMPORTEN

Strömporten fungerar som södra port till centrum och blir en stärkande nod med mötesplatser vid de korsande vägarna. Ett konstverk av blå smala stålrör i varierande höjd på 120 till 300 cm föreställande stora tändstickor återkopplar till tändsticksfabriken som tidigare funnits inom området. Detta blir ett element som förstärker platsen och gör den betydelsefull för staden och invånarna. Konstverket, liksom platsen, framhävs genom att det lysas upp från marken av effektbelysning i punktform. De små belysningspunkterna är placerade på varierat avstånd till varandra, mellan 20 till 100 centimeter, och inger en lekfull känsla. Genom stålrörens placering med växlande mellanrum på 60 till 170 centimeter ger möjlighet för människor att röra sig mellan dessa och interagera med konstverket. Nedanför konstverket, i den tidigare slänten, finns en soltrappa i terrassering som tar

vara på topografin samtidigt som sittmöjligheter i kvällssol med stora öppna vyer över vattnet möjliggörs. Prydnadsgräs i blåa toner visar på platsens kulturhistoria som åker- och ängsmark samt bidrar till sjökaraktären. Det öppna rummet bevarar värdefulla utblickar över vattnet och stärker kopplingen till centrum med en vy över hamnen. Där höjdskillnaden planas ut skapas ännu en platsbildning där tre stiliserade kullar i trämaterial ger spännande sittmoduler som också tål lek. Strömporten blir härmed en vistelseyta som fångar upp möten från olika riktningar vid korsningspunkten där två stråk möts.

ÄNGSHAGEN

Ängshagen ger möjlighet för spontan aktivitet i en grönskande oas. Här är de stiliserade kullarna utformade av jordmassor klädda med friväxande ängsflora och följer stråket i varierande höjd och form. Ängsfloran speglar den tidigare markanvändningen som åker- och ängsmark samt ger en känsla av lugn och harmoni. Ytan runt kullarna består av klippt gräsmatta som möjliggör vila, häng och picknick. Inom denna del nås de tre sol- och utsiktsbryggor med möjlighet till fysisk kontakt med vattnet. Vassruggar tillförs vid varje brygga för att gynna Svarthakedoppingens häckning då dokumentstudien visade på att fågeln är en del av stadens identitet.

Samtliga bryggor har små belysningspunkter närmast stråket samt strålkastare, av mjukt ljus, placerade på bryggkanterna som lyser upp vattnet vilket, enligt litteraturen (Ulrich 1983, s. 105), gynnar upplevelsen. Genom belysningen upplevs strandstråket även från norra sidan om Motalaviken.

På bryggorna finns sittmöbler i olika utformning för att ge utrymme för återhämtning i kvällssol och med rekreativt värdefulla vyer. Den östra bryggan tar vara på läget av den befintliga kajbryggan och ligger i höjd med hamnpiren (norra sidan). Den mellersta bryggan utgör en förlängning av Vätterviksgatan samtidigt som den möter upp hamnens udde. Den västra bryggan skapar en större platsbildning i ett gynnsamt solläge med öppna vyer mot stadens landmärke Motalabron.

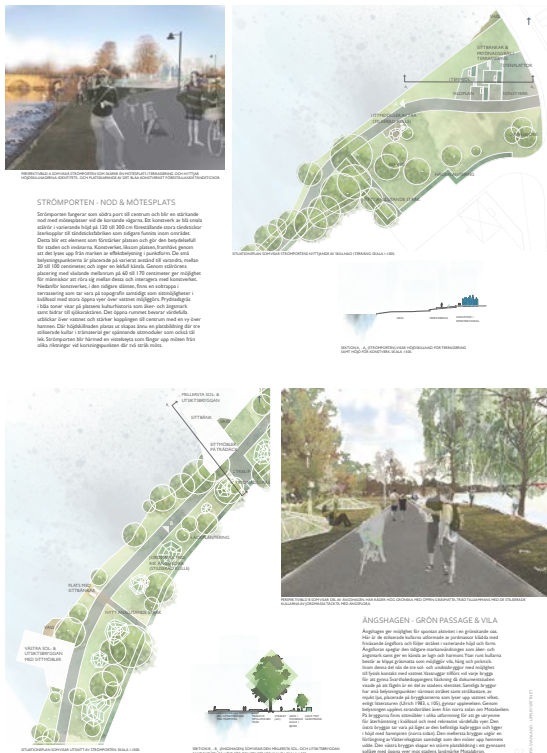

Bild 72. Andra planschen som visar delområdena Strömporten och Ängshagen.

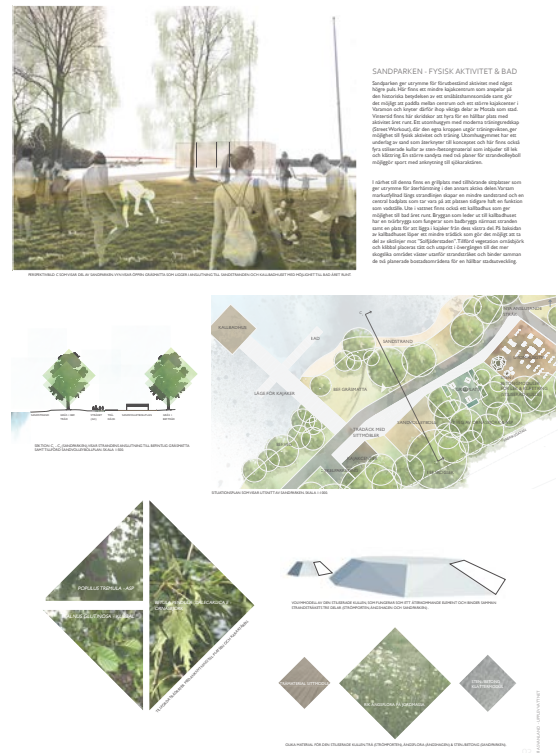

Bild 73. Tredje planschen som visar delområdet Sandparken samt detaljer i förslaget.

SANDPARKEN

Sandparken ger utrymme för förutbestämd aktivitet med något högre puls. Här finns ett mindre kajakcentrum som anspelar på den historiska betydelsen av ett småbåtshamnsmåde samt gör det möjligt att paddla mellan centrum och ett större kajakcenter i Varamon och knyter därför ihop viktiga delar av Motala som stad. Vintertid finns här skridskor att hyra för en hållbar plats med aktivitet året runt. Ett utomhusgym med moderna träningsredskap (Street Workout), där den egna kroppen utgör träningsvikten, ger möjlighet till fysisk aktivitet och träning. Utomhusgymmet har ett underlag av sand som återknyter till konceptet och här finns också fyra stiliserade kullar av sten-/betongmaterial som inbjuder till lek och klättring. En större sandyta med två planer för strandvolleyboll möjliggör sport med anknytning till sjökaraktären.

I närhet till denna finns en grillplats med tillhörande sittplatser som ger utrymme för återhämtning i den annars aktiva delen. Varsam markutfyllnad längs strandlinjen skapar en mindre sandstrand och en central badplats som tar vara på att platsen tidigare haft en funktion som vadställe. Ute i vattnet finns också ett kallbadhus som ger möjlighet till bad året runt. Bryggan som leder ut till kallbadhuset har en tvärbrygga som fungerar som badbrygga närmast stranden samt en plats för att lägga i kajaker från dess västra del. På baksidan av kallbadhuset löper ett mindre trädäck som gör det möjligt att ta del av siktlinjer mot "Solfjäderstaden". Tillförd vegetation ornäsbjörk och klibbal placeras tätt och utspritt i övergången till det mer skogslika området väster utanför strandstråket och binder samman de två planerade bostadsområdena för en hållbar stadsutveckling.

6

DISKUSSION

Här diskuteras förslaget i förhållande till syfte och frågeställning. Reflektioner över metoden tas också upp. Därefter nämns nya frågeställningar som kommit upp under arbetets gång. Diskussionen avslutas i slutord som mycket kort sammanfattar detta arbete.

Syftet med arbetet var att genom gestaltning utforska hur ett strandstråk i Motala kan utformas för att förhöja stråkets rekreativa värden.

Målet var att med en platsspecifik gestaltning öka kontakten mellan land och vatten samt stärka invånarnas anknytning till platsen. Därigenom kan arbetet bli ett bidrag till att förstärka Motalas grönstruktur, stödja användningen av stranden runt Motalaviken (för motion, bad och sociala aktiviteter) samt befästa det strandnära området för allmänt bruk, inför exploatering av intilliggande tomter. Följande frågor bearbetades och prövas i gestaltningen:

Hur kan vattnets kvaliteter användas för att berika invånarnas livskvalitet, genom landskapsupplevelser och genom att erbjuda platser för möten?

Hur kan strandstråket längs Motalaviken gestaltas för att stärka invånarnas anknytning till platsen?

Vidare avser arbetet också att reflektera kring omgestaltningens betydelse i sitt sammanhang, med hjälp av Ian Thompsons teoretiska modell för att kombinera "ecology, community and delight"; det han kallar "trivalent design"

samt fysiskt genom badmöjligheter. Det är viktigt att påpeka att detta är en av många lösningar på gestaltning som svarar på frågeställningen. Det finns även andra sätt att öka den vattennära kontakten på, varje utformning är unik i sig där resultatet beror på gestaltaren. Andra exempel på hur vattennära kontakt kan ökas är genom tillägg av trappor ner till vattnet (som referensprojektet i Helsingborg) eller spänger i vattnet som följer strandlinjen (som referensprojektet i Växjö). Med hänsyn till strandstråkets lokalisering och omgivning ansågs inte dessa alternativ som lämpliga. Det presenterade förslaget anses vara genomförbart och passande i detta arbete.

PÅ VILKA SÄTT BIDRAR FÖRSLAGET TILL EN HÅLLBAR STADSUTVECKLING?

Genom tillämpningen av Ian Thompsons aspekter av social och estetisk hållbarhet får förslaget en platsspecifik gestaltning som lyfter strandstråket och Motala som stad.

RESULTATDISKUSSION

Resultatet svarar på frågeställningarna och grundas på litteraturstudien, referensprojektet, inventering, analys, program och koncept. Från litteraturstudien ansågs bevarandet av karaktären för en plats, anpassningen till platsens förhållanden och förutsättningar samt platser för möten vara av stor vikt. Referensprojektet visade på hur tillägg i vattnet kan stärka den vattennära kontakten. Från inventering och analys bedömdes tre aspekter vara de mest väsentliga. Dessa var brist på målpunkter, sly som skymde utblickar samt potentiell vattenkontakt/solläge utanför strandlinjen. Förslaget följer de fem programpunkterna och där konceptet (sjökaraktären) ger strandstråket dess karaktär och en sammanhållen helhet.

FRAMHÄVS DEN VATTENNÄRA KONTAKTEN?

Kopplingen till vattnet blir tydlig genom rensning av sly samt tillägg av bryggor, en soltrappa med öppna ytor, en sandstrand och ett kallbadhus som ger möjlighet till bad året runt. Dessa åtgärder bidrar till att den vattennära kontakten ökar både visuellt, genom bättre utsikt över det klara vattnet,

Det är dock svårt att förhålla sig entydigt till det vaga och överanvända begreppet "hållbarhet". Rittel och Webber (1973) har infört begreppet "wicked problems" för att fänga upp och ringa in de problem i stadsplaneringen som inte så enkelt låter sig definieras. Det är omöjligt att skapa en helt problemfri gestaltning vilket också gör det förståeligt att varken förslag eller deras genomförande kan förutsägas, utan utgör ett led i en process där utgången inte är given. Därför är det alltid någon faktor eller aspekt som får ge vika till fördel för något annat. Detta innebär att en komplex situation råder där en gestaltning inte kan bli helt perfekt. Detta framkom tydligt vara situationen för min plats med hänsyn till syfte och frågeställningar. Trots denna komplexa problemvärld anser jag att resultatet går att applicera på denna specifika plats och utgör ett förslag som är "good enough" (Rittel & Webber 1973, s. 165).

Den sociala aspekten stärks bland annat genom mötesplatser och utrymmen för aktivitet. Tillgängligheten ökas genom hårdgjort markmaterial vid aktivitetsytor, sittplatser samt ett kombinerat viloplan i soltrappan. I arbetet

lyfts frågan om den sociala aspekten men den får också ge vika för andra aspekter genom frågeställningarna. Hade fokus varit på sociala förhållanden hade en medborgardialog kunnat tillämpas för att öka förståelsen för invånarnas behov och användning av platsen. Detta valdes dock bort på grund av det ansågs för tidskrävande i samband med andra metoder samt då ett sådant material kräver hög svarsfrekvens för att utgöra ett representativt material.

För den estetiska aspekten togs hänsyn till landskapets utformning, som i sig utgör en viktig form för vattnet, vilket (Kaplan 1998, s. 113) hänvisar till. Känslan och karaktären för strandstråket förstärks genom konceptet ("UPPLEVVATTNET"). Konceptet gav också sammanhängande element i form av stiliserade kullar som återkommer längs strandstråket liksom den blåa tonen för prydnadsgräsen. En förankring i landskapet görs genom återkoppling till historiska element vilket också gav identitet åt strandstråket. Enligt Thompson (2000, ss. 19 - 24) uppfattas estetik olika varför det är förståeligt att det också finns andra sätt att ta sig an denna aspekt. I det större perspektivet är det viktigt att strandstråket försäkrar grönytor i samband med en stadsförtätning, vilket detta resultat möjliggör. För att gestaltningen ska fungera och vara ett bidrag till en hållbar stadsutveckling krävs också att hänsyn tas till långsiktighet, villkor i planprogrammet samt skötselaserpekter.

Lätta tankar har också förts kring hur den ekologiska hållbarheten skulle kunnat designas. Lokalt omhändertagande av dagvatten hade kunnat studerats, där troligtvis uppsamling är mer relevant än infiltration för strandstråket. Även förväntade klimatförändringar och en stigande vattennivå hade kunnat studeras. Dessa valdes bort då de är mer lämpliga att studera i samband med den framtida tänkta bebyggelseutvecklingen.

HUR FÖRHÅLLER SIG FÖRSLAGET TILL TRIVALENT DESIGN OCH KOMPLEXITET?

Jag tillämpade social och estetisk hållbarhet som en modell för att möjliggöra ett hållbart förslag för strandstråket i samband med den planerade tänkta

ändringen av markanvändning för närområdet. Det går att konstatera att Ian Thompsons modell av trivalent design (ekologisk, social och estetisk hållbarhet) inte var lämplig att gå vidare med, med hänsyn till strandstråkets skala och lokalisering, där strandstråket är ett relativt litet område i ett stadsnära läge. Genom att en övergripande bild av de tre aspekterna ekologisk, social och estetisk hållbarhet gavs i arbetets början avgränsades begreppet till social och estetisk hållbarhet. Strandstråket är, precis som andra platser, specifik i sig och dess komplexa problem. Genom dokumentstudien av arkeologiska rapporter upptäcktes nya infallsvinklar där historiska kvaliteter framkom. Detta gav en ny riktning där relevansen av att stärka de sociala faktorerna ökade.

Genom att tillämpa både socialt och estetiskt perspektiv i gestaltningen upplevdes både motgångar och saker som drev designen framåt. Som ett exempel, som påverkade designvalen, kan nämnas utformningen av mötesplatser som utgör en komplex situation där sociala faktorer motsäger ekologiska faktorer. För att bidra till en klimatanpassning är det lämpligt att bevara genomsläppliga ytor av gräsmatta, men för att det ska vara en mötesplats som tål att befolkas krävs att denna yta är av hårdgjort material. Dessa två aspekter motsäger varandra, där jag för denna situation valde att arbeta vidare med mötesplatser av trämaterial då dessa i längden också blir mer estetiskt tilltalande än en upptrampad gräsmatta. Som kompensation för detta bevarades hög andel grönska för övriga delar av strandstråket och som tillåter spontana aktiviteter.

Med detta problem finns inga givna svar, motsägelser kan därför samexistera. För strandstråket visade sig det största problemet vara att platsen upplevdes bortglömd och därmed också något otrygg. Genom denna problemformulering visade sig de sociala faktorerna och en hållbar utveckling av detta huvudfokus att utgöra det mest lämpade förhållningssättet för just denna plats. Att skapa en tydlig plats med stark identitet som upplevs trygg och är anpassad för invånarna blev därför lösningen.

KOMMER DET ATT FUNGERA VID EN BOSTADSUTVECKLING?

För att resultatet ska fungera, som en länk och ett filter i allmänhetens rätt till strandlinjen, i förhållande till visionen för det nya bostadsområdet, har olika åtgärder vidtagits. Förslaget bygger på ett antagande, med stöd ur planprogrammet "Motalavikens södra strand", där 200 nya bostäder beräknas byggas. Åtgärder som gjorts är att stråket breddats för att öka framkomligheten i samband med ett ökat användande och ökad rörelse. Det finns också flera mötesplatser samt utrymme för spontana såväl som förutbestämda aktiviteter. För att förstärka en offentlig känsla har strandstråket öppnats upp mot Fabriksgatan. Detta syns i den principskiss av en potentiell kvartersstruktur tillsammans med smala sju-metersgator (shared space), som övergår i 2,5 meters smala gångstråk i dess koppling till strandstråket. Detta bidrar till att en visuell kontakt mellan Fabriksgatan och strandstråket möjliggörs, liksom att tillgängligheten ökar. En två meter bred och 1,5 meter hög häckplantering skärmar av i gränsen mellan privat och offentligt. På så sätt minskar risken att de nya invånarna tar offentlig mark i anspråk, exempelvis genom att placera ut privata föremål. Förslaget kan genom dessa val möta den förväntade ökningen av människor i samband med den tänkta bebyggelseutvecklingen. Den vattennära kontakten ökas, strandstråket stärks som offentligt, liksom bostadsnära natur av hög kvalitet säkras.

FÖRSLAGETS FÖRHÅLLANDE TILL PLANPROGRAMMET

Utifrån planprogrammet förhåller jag mig till att parkmarken behålls och därför utgör ett lämpligt stråk för att gestaltas mot en hållbar utveckling. Kvaliteterna som det vattennära läget medför lyfts och framhävs för att stärka platsens identitet. För strandstråkets lokalisering anses vattnet och dess rekreativa kvaliteter som något positivt. Jag är dock väl medveten om att vatten, i ett större perspektiv, kan ha negativa associationer och betydelser i övriga delar av Sverige och speciellt i andra länder där översvämning står som ett ständigt hot eller återkommande problem. Trots detta anses vattnet som en tillgång för just detta område. Med grund i planprogrammet tar jag

också med i beräkning att närområdet utvecklas med fler bostäder vilket kommer leda till en ökad befolkning inom området, vilket i sin tur kräver en social och estetisk hållbar utveckling med rekreativa platser där människor kan vistas och mötas. Jag frångår att ta hänsyn till den natur, väster om projektområdet, som planeras bli parkmark då denna utveckling är oviss på grund av stor del privatiserad mark. Jag är också väl medveten om att Vättern skyddas av Natura2000 men tar i detta förslag avstånd från detta med fördel för sociala aspekter, där invånarna i stället tillåts ta del av vattnets rekreativa effekter.

STRÅKETS STÖRRE SAMMANHANG

Eftersom stråk binder samman en stads olika delar kan väl strukturerade stråk bidra till en god orienterbarhet. Detta strandstråk är en del av en större promenadslinga som genom förslaget får en tydlig funktion för rekreation samt egen identitet och utformning som utmärker sig från övriga delar, vilket bidrar till en estetisk hållbarhet. Genom dess tydliga identitet kan människor lokalisera sig vilket skapar en trygghet som i sin tur stärker den sociala hållbarheten. Stråk innefattar både rörelsen av människor och aktivitet. Genom strandstråkets olika funktioner och ytor för uppehåll, blir denna en hållbar attraktiv länk i den större fem kilometer långa promenadslingan.

BETYDELSEN AV PLATSENS LOKALISERING

Trots det specifika läget och den attraktiva tillgång på vattnet som finns här, kan det finnas många orsaker till att strandstråket inte används i större utsträckning. En anledning skulle kunna vara att det i Motala finns gott om andra platser för rekreation i grönska och vattennära lägen som både är rikare på dessa tillgångar och som inte ligger allt för långt utanför stadens centrum. Ett exempel på detta är Varamon, som räknas till Nordens största insjöbad. Denna badplats ligger endast tre km från Stora torget och det är därför inga större avstånd för att ta sig dit. Detta gör att behovet av att bada mitt i staden möjligen inte är lika stort som det kan vara i en storstad, där det råder längre avstånd mellan platser vid vattnet avsedda för rekreation samt där vattnet som element kan vara bristfälligt eller av dålig kvalitet.

METODDISKUSSION

De valda metoderna för att svara på syftet och frågeställningen ansågs fungera väl. Genom en dokumentstudie gavs en bas med förutsättningar, kvaliteter och brister för projektområdet. Referensprojekten visade på vad som kan vara genomförbart vid en gestaltning längs strandlinjen. Inventering och analys gav en djupare förståelse för strandstråket med dess fysiska förhållanden och sinnliga upplevelser. Genom tillämpning av dessa metoder gavs goda grunder inför gestaltningen med tillhörande koncept, program och skissarbete för att nå det slutliga förslaget.

LITTERATURSTUDIE

Litteraturen påverkade mitt tänkande kring olika perspektiv som måste samverka i gestaltning. Ett sådant tänkande, att både kunna särskilja perspektiven och få dem att samverka i konkret gestaltning, tar lång tid att utveckla och träna upp. Ian Thompson's modell kan emellertid bidra med begrepp och resonemang som gör det lättare att förklara sin gestaltning. Med hjälp av dessa har det varit lättare att knyta in annan litteratur (så som miljöpsykologiska studier och rekreationsstudier) till arbetet.

REFERENSPROJEKT

Att använda referensprojekt som metod för att inspireras till att gestalta vattennära kontakt anser jag var lyckat. Referensprojekten studerades både genom platsbesök och faktasökning, där de fysiska besöken till fots gav mest inspiration till gestaltningen genom en ökad förståelse för hur strandpromenaderna integreras i en stadsnära miljö samt gjorde det möjligt att förstå konsekvenserna av utformningen. Genom att studera två olika referensprojekt var det möjligt att jämföra dessa i liknelser och skillnader för att få en uppfattning om vad som är mest hållbart. Fler strandpromenader hade kunnat besökas för att få en djupare insikt i hur parkmark längs strandlinjen kan gestaltas, men begränsningen i arbetet tidsram uteslöt detta.

PLATSBESÖK

Platsbesöken anser jag var en bra metod för att sätta strandstråket i sitt sammanhang, få djupare förståelse för dess förutsättningar samt få en uppfattning av dess känsla och karaktär. Under platsbesöken kom flera vändpunkter som var av värde för gestaltningen. Just känslan för en plats och hur den upplevs är värdefull information som är svår att få på annat sätt än vid fysiska besök. Känslan är minst lika påtaglig och viktig som dess vetenskapliga kontext (Norberg-Schultz 1980, s.5). Många har hävdats att en god gestaltning är en gestaltning som sätts väl i sitt sammanhang. Ian Thompson, Simon Bell, Gordon Cullen är alla arkitekter som belyser vikten av genius loci där karaktären för platsen och dess omgivning tas stor hänsyn till. Landskapsarkitekter har en styrka att kunna skapa just platsspecifika lösningar. Jag funderade över hur egna erfarenheter och känslor för projektområdet påverkade gestaltningen. Det är viktigt att man kompenserar och balanserar den egna relationen till platsen med en professionell undersökning, för att undvika t ex att vissa kvaliteter och egenskaper tas för givna och inte lyfts fram. I och med detta menar jag att de egna minnena, av barn- och ungdomens platsanvändning, bidrar till fördjupat resonemang och en tydligare gestaltning.

RUMSANALYS

Analysmetoden inspirerad av Gordon Cullen gav värdefull information om hur strandstråket upplevs. Denna analys var till störst hjälp för gestaltungsprocessen och resulterade i information som inte gavs från någon annan metod. Det är dock viktigt att vara medveten om att båda analysmetoderna, som så många andra, inte är helt transparenta då det alltid är betraktaren som lyfter fram den värderade informationen. Det finns också andra analysmetoder som är lämpade för att analysera stråk. Då strandstråket i detta examensarbete är ett relativt litet område som enbart består av en landskapstyp, ansåg jag att både rumsanalysen och områdesanalysen lämpade sig väl.

ATT GÅ VIDARE MED OM FÖRSLAGET REALISERAS

Vidare att undersöka om förslaget realiserar de arkeologiska fynden och hur dessa eventuellt kan stoppa utbyggnader i området. Lagskyddade fornlämningar kan störa exploateringen utveckling och hindra tänkt framtida markanvändning i närområdet. Även föroreningar och tillhörande sanering inom området bör undersökas ytterligare, vilket kraftigt kan fördröja utvecklingen inom och utanför projektområdet.

Den östra delen av förslaget, Strömporten, är en strategiskt viktig plats som den södra porten mot centrum. För att nå sin fulla potential är det viktigt att denna plats studeras mer ingående och binds samman med platsen öster om Gästisgatan (utanför projektområdet). Detta är viktigt för att sätta platsen i samspel med omgivningen och ta ett helhetsgrepp platsen.

Ingen landskapsgestaltning är helt konfliktfri. Att öka möjligheten och tillgängligheten till att ta del av vattnet kommer att medföra högre besöksstryck i området, vilket inte är helt förenligt med planen för det Natura2000-område som Vättern tillhör. Eftersom det planeras ny bostadsbebyggelse söder om projektområdet, kommer emellertid skyddsvärde, områdesgränser och åtgärder att behöva omförhandlas. Det här är ett förslag till ökad vattenkontakt, som i kommunens planprogram får vägas mot andra aspekter. Det klara vattnet för Vättern är unikt. I Östergötland finns inget kallbadhus och ett sådant kan därför bli en turistattraktion och ett stort lyft för Motala. Att människor kan ta del av vattnets värden under hela året kan därför väga högre, taget i åtanke att det endast är ett litet, stadsnära område (av Natura-2000-området) som berörs. Detta tillvägagångssätt kan vara möjligt en gång, men inte upprepas med bibehållet förtroende för naturskyddet.

MÖJLIG UTVECKLING AV ARBETET

För detta examensarbete utformades en platsspecifik gestaltning. Lösningen och förslaget är möjligt att utvecklas till principer, som i sin tur kan användas och appliceras vid gestaltning av parkmark längs strandlinjen för att öka den vattennära kontakten på ett socialt och estetiskt sätt. Exempel på principer kan vara tillägg av bryggor, utsiktsplatser, trappor samt stränder, kallbadhus och vattenknutna aktiviteter (där vattenkvaliteten tillåter) för att öka den vattennära kontakten och skapa en estetisk hållbarhet samt skapa mötesplatser, ta tillvara på kulturhistoriska värden och framhäva platsidentitet för social hållbarhet.

NYA FRÅGESTÄLLNINGAR

Genom examensarbetet uppkom nya frågeställningar som kan vara intressanta att vidareutveckla. Kan ett stråk i grönska avsett för rekreation upplevas attraktivt trots att det är nedgånet och saknar en gestaltad helhet? Hur stor andel av närmiljön måste bestå av grönska för att människor ska trivas och ha en god livsmiljö? Hur fungerar en storskalig gestaltning i en småstad, -vad tål landskapet och vad klarar invånarna?

SLUTORD

Många platser i parkmark upplevs som oattraktiva, trots att de är viktiga delar av stadens offentliga miljö. Dessa platser nyttjas inte till fullo och kan därigenom bidra till att mark med hög potential som utemiljö i stället bebyggs. Detta arbete visar hur platsspecifika egenskaper, längs ett vattendrag, i ett idag försummat parkstråk, kan lyftas och förstärkas genom hållbar gestaltning, för att säkerställa marken som en god rekreativ miljö för stadens invånare. Min förhoppning är att arbetet kan användas som inspiration för parkutveckling av landskapsarkitekter och andra professioner inom stadsutveckling.

7

REFERENSER

Här presenteras källorna för examensarbetet.

LITTERATUR

Birgerstam, L. & Nord, P. (1997). Skissandet som didaktiskt fenomen. Uppsala: Sveriges Lantbruksuniversitet.

Boverket. (2007). Bostadsnära natur - inspiration & vägledning. Karlskrona: Davidssons tryckeri AB

Boverket. (2010). Låt staden grönska - klimatanpassning genom grönsstruktur. Karlskrona: Lenanders Grafiska, 41448

Boverket. (April 2013). Planera för rörelse! – En vägledning om byggd miljö som stimulerar till fysisk aktivitet i vardagen. Karlskrona: Boverket internt

Cullen, G. (1996). The concise townscape. Oxford ; Boston : Butterworth-Heinemann

Gehl, J. (2003). Cities for people. Washington : Island Press.

Kaplan, R., Kaplan, S., L. Ryan, R. (1998). With People in Mind: design and management of everyday nature. Washington DC: Island Press.

Lynch, K. (1960). The Image of the City. Cambridge, Mass.: M.I.T. Press

Norberg-Schultz, C. (1980). Genius loci: Towards a Phenomenology of Architecture. New York: Rizzoli

Sorte Jarle, G. (2005). Parken för Homo Urbanis. Svensk miljöpsykologi. Polen: Författarna och Studentlitteratur, ss. 227 – 240.

Ståhle, A. (2005). *Mer park i tätare stad: teoretiska och empiriska undersökningar av stadsplaneringens mått på friytetillgång*. Lic.-avh. Stockholm: KTH Arkitekturhögskolan.

Thompson, I. (2000). Ecology, community, and delight: sources of values in Landscape Architecture. London: E & FN Spon

RAPPORTER

Boverket (2017). Reviderad prognos över behovet av nya bostäder till 2025 (Rapport 2016:18). Boverket, juni, 2016. <http://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/nyheter/ny-byggbehovsprognos-fran-boverket/> [2017-07-30]

Liman, H. (red.) (1986) Riksentressant naturmiljö, Östergötlands län (Länsstyrelsen Östergötland Nr NRO05001). Motala: Länsstyrelsen Östergötland. <http://www.lansstyrelsen.se/ostergotland/SiteCollectionDocuments/sv/djur-och-natur/friluftsliv/ostergotlands-natur/riksintressen-ostergotland/NRO05001V%C3%A4ttern.pdf>

Nilsson, P. (red.) (2016). Motalavikens södra strand – en kulturhistorisk översikt (Rapport 2016:66). Östergötland, Motala: Arkeologerna, Statens historiska museer.

BROSCHYR

Naturvårdsverket (Juni 2006). *Tema fakta - Riksentresse för naturvård och friluftsliv (Miljöbalkens 3 kapitel 6 §)* [broschyr].

Sandberg, H. (u.å.). *Vänligen rör ej vass längs med strandkanten* [broschyr].

OFFENTLIGA DOKUMENT TILLGÄNGLIGA PÅ WEBBEN

Boverket (2016). Grönstråk och vattenstråk. Tillgänglig: <http://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/oversiktsplan/forslag-till-op-modell/anvandning/gronstrak-och-vattenstrak/> [2017-01-23]

Boverket (2017). Skyddsräcken. Tillgänglig: <http://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/regler-om-byggande/boverkets-byggregler/sakerhet-vid-anvandning/racken-och-ledstanger/> [2017-09-20]

Länsstyrelsen Östergötland (u.å.). Natura 2000. Tillgänglig: <http://www.lansstyrelsen.se/Ostergotland/Sv/djur-och-natur/skyddad-natur/natura-2000/Pages/index.aspx> [2017-02-07]

Motala (2014). Strandskydd. Tillgänglig: <http://www.motala.se/sv/Invanare/Bygga-och-bo/Bygga/Strandskydd/> [2017-02-16]

Motala kommun (2006). ÖP 06 - Motala möter framtiden. Tillgänglig: <https://www.motala.se/bygga-bo-och-miljo/kommunens-planarbete/oversiktsplan/> [2017-01-25]

Riksantikvarieämbetet (2017). Samhällsplanering. Tillgänglig: <https://www.raa.se/kulturarvet/samhallsplanering/> [2017-06-22]

Statistiska Centralbyrån (2015). Kommuner i siffror. Tillgänglig: <http://www.sverigeisiffror.scb.se/kommuner/#?region1=0780®ion2=1283>

[2017-02-09]

Svensson, J. (2016). Motalavikens södra strand - planprogram. Tillgänglig: <https://www.motala.se/bygga-bo-och-miljo/kommunens-planarbete/detaljplaner/samrad/planprogram-motalavikens-sodra-strand/> [2017-01-20]

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (2015). Klimatförändringarna märks redan idag. Tillgänglig: <https://www.smhi.se/kunskapsbanken/klimat/klimatforandringarna-marks-redan-idag-1.1510> [2017-03-24]

Ulrich, R.S. (1983). Aesthetic and affective response to natural environment. In I. Altman & J. Wohlwill (Eds.), *Human Behavior and Environment, Vol. 6: Behavior and Natural Environment*, New York: Plenum, 104-107. Tillgänglig: https://www.researchgate.net/profile/Roger_Ulrich4publication/232542780_Aesthetic_and_Affective_Response_to_Natural_Environment/links/53ecceba0cf26b9b7dbfe62b/Aesthetic-and-Affective-Response-to-Natural-Environment.pdf [2017-09-20]

Veidekke (2015). Strandpromenaden Helsingborg. Tillgänglig: <http://veidekke.se/projekt/article60816.ece> [2017-02-09]

TIDSKRIFTER (artiklar o dylikt, elektronisk som fysisk)

Rittel, H. & Webber, M. (1973). Dilemmas in a General Theory of Planning. *Policy Sciences*, (4), ss. 155-169.

Växjö Stadsbyggnadskontoret (u.å.). Växjöarkitekter ser på arkitektur i Växjö 1992-2012 [broschyr] <http://www.vaxjo.se/upload/www.vaxjo.se/Stadsbyggnadskontoret/Arkitekturguiden/Arkitekturguide2012.pdf>

UPPLEV VATTNET

ETT GESTALTNINGSFÖRSLAG FÖR ETT STRANDSTRÅK I MOTALA

Det gestaltade förslaget ökar den vattennära kontakten samt tar hänsyn till sociala och estetiska aspekter av hållbarhet. Strandstråket får en tydlig funktion, sammanhållning samt nyttjar områdets potential av ett stadsrum i grönska längs strandlinjen. Den blir en attraktiv länk i den fem kilometer långa promenadslinjan runt Motalaviken och stärker den rekreativa miljön för området genom olika målpunkter i en lummig grönska. Den vattennära kontakten ökas främst genom att sly rensas bort samt genom tillägg av sol- och utsiktsbryggor, en sandstrand samt ett kallbadhus. Strandstråket får tre delområden som skiljer sig i karaktär och funktion för att bidra till en variation i upplevelsen. Dessa hålls samman med hjälp av ett återkommande element i form av en stiliserad kulle samt detaljer så som blåa toner liksom fåtal växt- och markmaterial.

SOCIALA ASPEKTER

- Nya mötesplatser ("soltrappan", sittmöbler, sol- och utsiktsbryggor, aktivitetsytor)
- Konstverk som återkopplar till platsens kulturhistoria
- Belysning som skapar trygghet
- Mindre stråk som kopplar strandstråket till närområdet

ESTETISKA ASPEKTER

- Nya utblickar över vattnet och siktlinjer skapas då allt sly försvinner
- Stark rumslighet genom skillnad i funktion och vegetation
- Återkommande element (stiliserade kullarna)
- Konstverk som associerar till tändstickor och sjöstadskaraktären
- Sammanhållet material och färg för bryggor, sittmöbler och växtmaterial

ILLUSTRATIONSPLAN AV STRANDSTRÅKET SOM VISAR DELOMRÅDEN STRÖMPORTEN, ÄNGSHAGEN OCH SANDPARKEN. SKALA 1:2000.

BLÅ TON FÖR
PRYDNADSGRÄS

BLÅ TON FÖR KONSTVERK
OCH STÅLRAM FÖR
SITTMÖBLER

TRÄMATERIAL FÖR BRYGGORNA
OCH SITTMÖBLERNA

PERSPEKTIVBILD A SOM VISAR STRÖMPORTEN SOM SKAPAR EN MÖTESPLATS I TERRASSERING OCH NYTTJAR HÖJDSKILLNADERNA. IDENTITETS- OCH PLATSSKAPANDE AV DET BLÅA KONSTVERKET FÖRESTÄLLANDE TÄNDSTICKOR.

STRÖMPORTEN - NOD & MÖTESPLATS

Strömporten fungerar som södra port till centrum och blir en stärkande nod med mötesplatser vid de korsande vägarna. Ett konstverk av blå smala stålror i varierande höjd på 120 till 300 cm föreställande stora tändstickor återkopplar till tändsticksfabriken som tidigare funnits inom området. Detta blir ett element som förstärker platsen och gör den betydelsefull för staden och invånarna. Konstverket, liksom platsen, framhävs genom att det lyses upp från marken av effektbelysning i punktform. De små belysningspunkterna är placerade på varierat avstånd till varandra, mellan 20 till 100 centimeter, och inger en lekfull känsla. Genom stålrorens placering med växlande mellanrum på 60 till 170 centimeter ger möjlighet för människor att röra sig mellan dessa och interagera med konstverket. Nedanför konstverket, i den tidigare slänten, finns en soltrappa i terrassering som tar vara på topografin samtidigt som sittmöjligheter i kvällssol med stora öppna vyer över vattnet möjliggörs. Prydnadsgräs i blåa toner visar på platsens kulturhistoria som åker- och ängsmark samt bidrar till sjökaraktären. Det öppna rummet bevarar värdefulla utblickar över vattnet och stärker kopplingen till centrum med en vy över hamnen. Där höjdskillnaden planas ut skapas ännu en platsbildning där tre stiliserade kullar i trämaterial ger spännande sittmoduler som också tål lek. Strömporten blir härmed en vistelseyta som fångar upp möten från olika riktningar vid korsningspunkten där två stråk möts.

SITUATIONSPLAN SOM VISAR STRÖMPORTENS NYTTJANDE AV SKILLNAD I TERRÄNG. SKALA 1:1000.

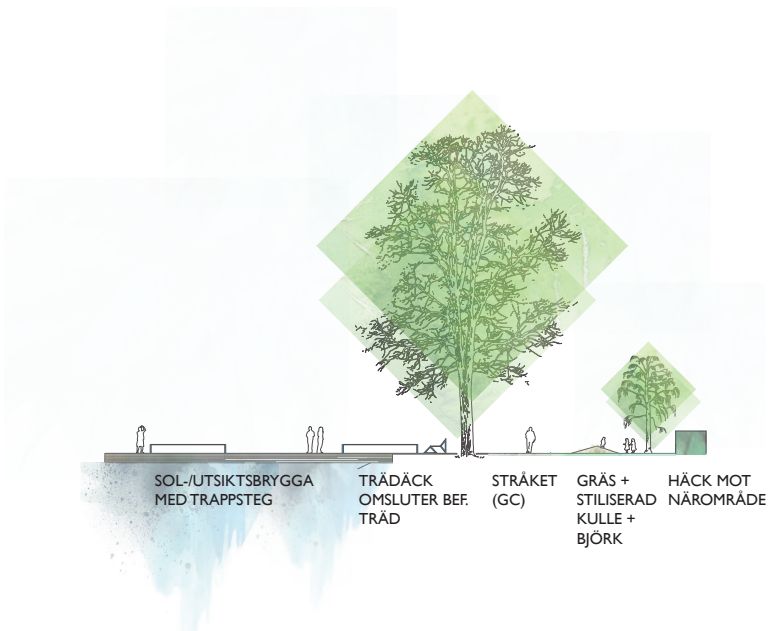
SEKTION A, -A, (STRÖMPORTEN), VISAR HÖJDSKILLNAD FÖR TERRASSERING SAMT HOJD FÖR KONSTVERK. SKALA 1:500.

SITUATIONSPLAN SOM VISAR UTSNITT AV STRÖMPORTEN. SKALA 1:1000.

PERSPEKTIVBILD B SOM VISAR DEL AV ÄNGSHAGEN. HÄR RÅDER HÖG GRÖNSKA MED ÖPPEN GRÄSMATTA, TRÄD TILLSAMMANS MED DE STILISERADE KULLARNA AV JORDMASSA TÄCKTA MED ÄNGSFLORA.

SEKTION B, -B, (ÄNGSHAGEN) SOM VISAR DEN MELLERSTA SOL- OCH UTSIKTSBRYGGAN SAMT EXEMPEL PÅ HOJD FÖR DEN STILISERADE KULLEN. SKALA 1:500.

ÄNGSHAGEN - GRÖN PASSAGE & VILA

Ängshagen ger möjlighet för spontan aktivitet i en grönskande oas. Här är de stiliserade kullarna utformade av jordmassor klädda med friväxande ängsflora och följer stråket i varierande höjd och form. Ängsfloran speglar den tidigare markanvändningen som åker- och ängsmark samt ger en känsla av lugn och harmoni. Ytan runt kullarna består av klippt gräsmatta som möjliggör vila, häng och picknick. Inom denna del nås de tre sol- och utsiktsbryggor med möjlighet till fysisk kontakt med vattnet. Vassruggar tillförs vid varje brygga för att gynna Svarthakedoppingens häckning då dokumentstudien visade på att fågeln är en del av stadens identitet. Samtliga bryggor har små belysningspunkter närmast stråket samt strålkastare, av mjukt ljus, placerade på bryggkanterna som lyser upp vattnet vilket, enligt litteraturen (Ulrich 1983, s. 105), gynnar upplevelsen. Genom belysningen upplevs strandstråket även från norra sidan om Motalaviken. På bryggorna finns sittmöbler i olika utformning för att ge utrymme för återhämtning i kvällssol och med rekreativt värdefulla vyer. Den östra bryggan tar vara på läget av den befintliga kajbryggan och ligger i höjd med hamnpiren (norra sidan). Den mellersta bryggan utgör en förlängning av Vätternvirksgatan samtidigt som den möter upp hamnens udde. Den västra bryggan skapar en större platsbildning i ett gynnsamt solläge med öppna vyer mot stadens landmärke Motalabron.

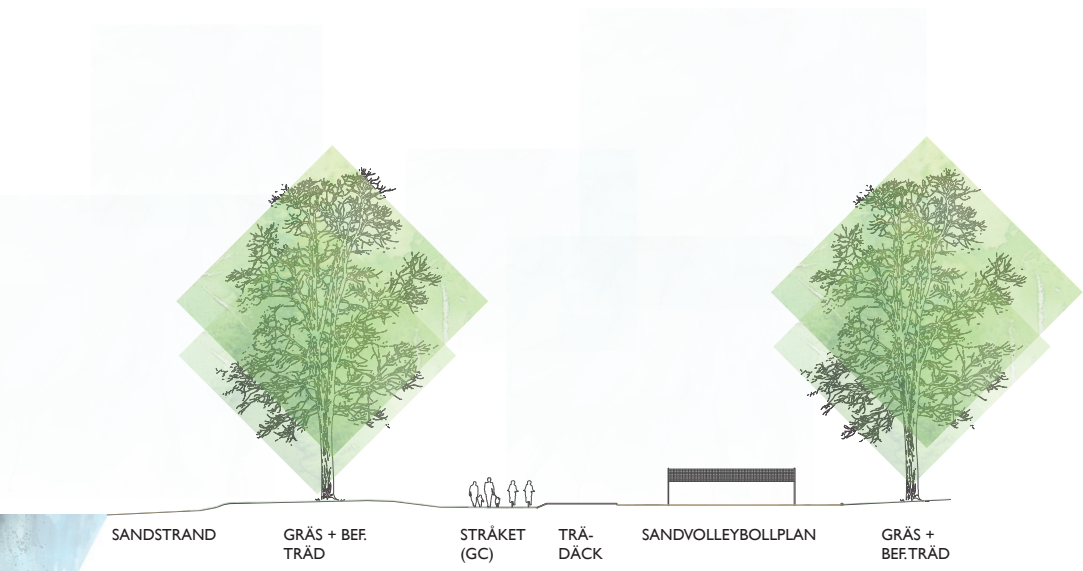

PERSPEKTIVBILD C SOM VISAR DEL AV SANDPARKEN. VYN VISAR ÖPPEN GRÄSMATTA SOM LIGGER I ANSLUTNING TILL SANDSTRANDEN OCH KALLBADHUSET MED MÖJLIGHET TILL BAD ÅRET RUNT.

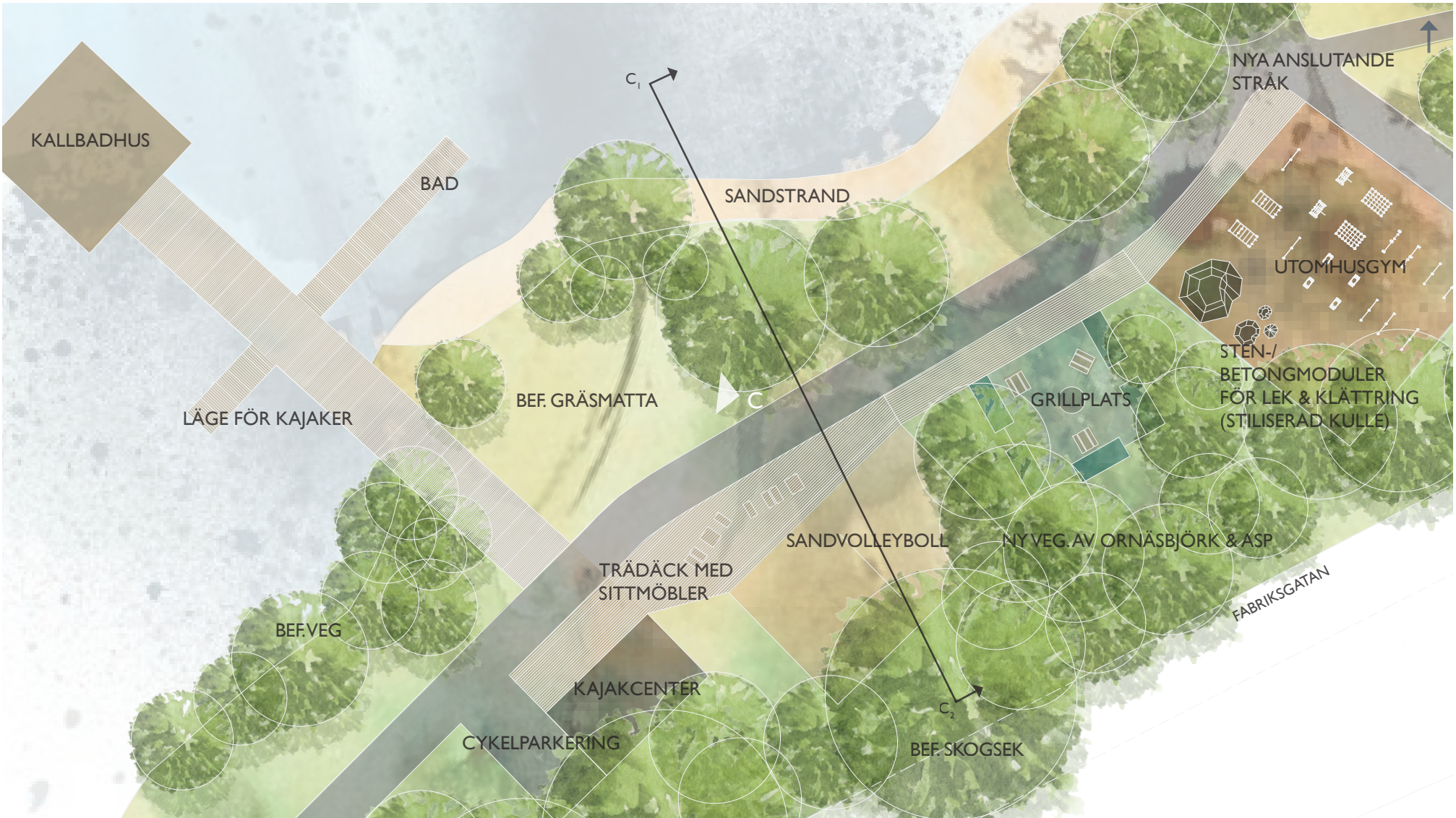
SANDPARKEN - FYSISK AKTIVITET & BAD

Sandparken ger utrymme för förutbestämd aktivitet med något högre puls. Här finns ett mindre kajakcentrum som anspelar på den historiska betydelsen av ett småbåtshamnsmåde samt gör det möjligt att paddla mellan centrum och ett större kajakcenter i Varamon och knyter därför ihop viktiga delar av Motala som stad. Vintertid finns här skridskor att hyra för en hållbar plats med aktivitet året runt. Ett utomhusgym med moderna träningsredskap (Street Workout), där den egna kroppen utgör träningsvikten, ger möjlighet till fysisk aktivitet och träning. Utomhusgymmet har ett underlag av sand som återknyter till konceptet och här finns också fyra stiliserade kullar av sten-/betongmaterial som inbjuder till lek och klättring. En större sandyta med två planer för strandvolleyboll möjliggör sport med anknytning till sjökaraktären.

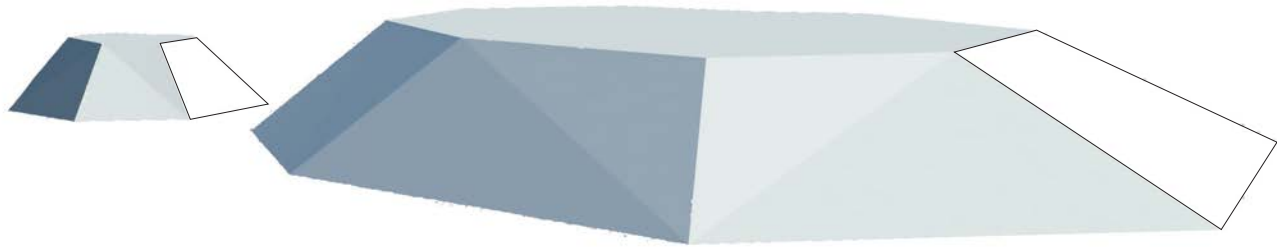
I närhet till denna finns en grillplats med tillhörande sittplatser som ger utrymme för återhämtning i den annars aktiva delen. Varsam markutfyllnad längs strandlinjen skapar en mindre sandstrand och en central badplats som tar vara på att platsen tidigare haft en funktion som vadvärd. Ute i vattnet finns också ett kallbadhus som ger möjlighet till bad året runt. Bryggan som leder ut till kallbadhuset har en tvärbrygga som fungerar som badbrygga närmast stranden samt en plats för att lägga i kajaker från dess västra del. På baksidan av kallbadhuset löper ett mindre trädäck som gör det möjligt att ta del av siktlinjer mot "Solfjäderstaden". Tillförd vegetation ornsbjörk och klibbal placeras tätt och utspritt i övergången till det mer skogslika området väster utanför strandsträket och binder samman de två planerade bostadsområdena för en hållbar stadsutveckling.

SEKTION C₁ - C₂ (SANDPARKEN). VISAR STRANDENS ANSLUTNING TILL BEFINTLIG GRÄSMATTA SAMT TILLFÖRD SANDVOLLEYBOLLPLAN. SKALA 1:500.

SITUATIONSPLAN SOM VISAR UTSNITT AV SANDPARKEN. SKALA 1:1000.

VOLYMMODELL AV DEN STILISERADE KULLEN, SOM FUNGERAR SOM ETT ÅTERKOMMANDE ELEMENT OCH BINDER SAMMAN STRANDSTRÄKET. TRE DELAR (STRÖMPORTEN, ÄNGSHAGEN OCH SANDPARKEN).

OLIKA MATERIAL FÖR DEN STILISERADE KULLEN. TRÄ (STRÖMPORTEN), ÄNGSFLORA (ÄNGSHAGEN) & STEN-/BETONG (SANDPARKEN).

TILLFÖRDA TRÄARTER MED ANKNYTNING TILL PLATSEN OCH KARAKTÄREN.